

Pavle Zidar se je rodil 1932 v Slovenskem Javorniku. Zdaj je svoboden pisatelj. Začel je kot pesnik, oglašal se je domala v vseh slovenskih literarnih revijah in se 1960 predstavil javnosti s svojo prvo in doslej edino pesniško zbirko (Kaplje ognjene), potem pa je, čez dve leti, presenetil bravce in kritiko s svojim prvim proznim tekstom, Soha z oltarja domovine (Nagrada Prešernovega sklada), s

katerim se je dokončno posvetil prozi, saj so si potem kar sledile nove knjige: S konji in sam, Sveti Pavel, Jem njegovo telo in pijem njegovo kri, Karantanja, Oče naš, Marija Magdalena, Barakarji, Jugo, Stanja. Še pred tem je izdal tudi dve knjižici za otroke. Zidar je danes ne samo najplodovitejši med mladimi slovenskimi pisatelji, temveč tudi eno prvih peres sodobne slovenske proze. Novela (ali kratek roman) JAZ SEM TI, ki jo v celoti objavljamo v pričujoči številki, sodi po našem mnenju med najbolj uspele Zidarjeve prozne tekste.

JAZ SEM TI

Pavle Zidar

I

Začenja se igra teme in svetlobe.

Kalderman gleda v begajoče sončne otoke, kako jih jemlje: najprej jih prešine duhovnost predteme, nato šele jih prepredejo kristali mraku. Še trenutek in celica bo polna te mrežaste temine. Zapreden bo vanjo do negibnosti. Ko pa mu bo razklenila prste, usta, se bo začelo...

Počasi mu leze izdih po mehkih ustnah. Dol do brade ga čuti. Ko leze, ima občutek, da nosi s sabo tudi nosnice. To ga razbudi, to sluzavo premikanje po obrazu, zato seže po uhajajočem nosu in ga zarine znova pod oči. Potem si ga otipuje s pogledom, ki širijo šibke, škilave valove, dokler se mu znova ne začne premikati po obrazu.

Ni več strpel.

Vrgel se je s postelje in obstal sredi celice kot razgaljen. Zagledal se je v šipe okna, visoko pod stropom, kjer se je svetloba dne že strjevala v temo.

Zagledal se je v to prelivanje. Zazdelo se mu je nekam znano in razložljivo: če segrevamo, je izbuljil oči in silil pogled iz njih, če segrevamo kos jekla v svetlobo, je isto z njim, ko se shladi, kot s tem... tem. Tem dnevem.

Strmel je še nekaj napetih trenutkov v šipe in se prebijal skozi njega z delci misli o ničemer. Potem pa se je nenadoma sesul na rob postelje in dovolil, da ga glas sodnika, ki ga je obsodil, tožilca, ki ga je sodil, zagovornika, ki ga je zagovarjal, in glas ljudi, ki so ga zijali in poslušali, raznese po njivi njegovega življenja, »zato da bo človeštvu življenje lepše in varnejše,« je spet slišal, vitkega in zdravega tožilca.

V celico so kanili črni toni teme.

Kalderman je pobral svoj težki obraz z mehke roke in se spogledal s temo. Dišala je kot črn pes. Zatopil se je vanjo, v njene globine, ki so se razmikale.

Koga išče? se je vprašala tema.

Sodnika, sodnika..., je padajoče drsel odmev iz plasti v plast.

Dolgo so prodirale njegove oči v neprodirno in kot element zbito poslednjo skrivnost našega bivanja.

Zagledal je meglico iz svetlih nitk ali tirov, ki jo ustvarjajo kot blisk beli delci. Krožili so okoli nevidne sredine v hitrostih, ki se jih ne da izmeriti.

Strmel je v to čudno, nerazumljivo vrvenje. Že je hotel reči, kaj je to, v kaj ga to trapasto življenje, ki ga je zasovražil v teh zadnjih urah, zapleta? Spet v umor? Spet med kake trde vratne žile, ki mu bodo ožulile dlani ob palcih?

In glej: vrveči tiri delcev naenkrat obstanejo in iz njih nastaja obraz.

Kalderman zatrepeta z izdihom — velikim plamenom. Iz delcev, ki jih je še ravnokar gledal v drvenju, nastaja sodnik Ivanetič. Vse več in več je njegove telesne oblike. In zdaj, ko strmi v ta nastanek, se mu zazdeva, da občuti resnico, iz katere je.

Iz neukročenih ust mu privre jok. Še nikoli ni tako razlezeno začutil s sabo. Kot z ženskimi kolki se razmika čustvom sočutja.

Sodnik se ga dotakne s pogledom prozornega kačjega vbrizga.

Kalderman vzdihne, zatrepeta, a se v hipu tudi umiri. Potem pa zašepeta šelestavo, kot bi se premikal po listju: — Na smrt! Zakaj? O, oo... Saj ni bilo nič, prosim vas leepo, so mu zavalovala usta od čustva. Saj ni hotela več živeti! Prosim vas leepo.

Solze so mu bile ob poudarjeni ličnici ter ga škropile po rokah.

— Umrta je, noo, se je zadril iz bolečine, ki ga je gnetla v tesnobo, da je komaj še dihal.

Sodnik je jecnil, kot jecne župnik v mraku spovedi, ko vernik obmolči. Ali kadar začuti spovedovančev odmik v lastno sebičnost.

— Res noo, če vam rečem.

— Kako? se je primaknil sodnik h Kaldermanu. Izdihoval je nepodkupljivo ostrost.

— Pa ne boste rekli, Kalderman, da vas je prosila, da jo umorite. Tema med njima se je zavozlala v nerazrešljivo obliko.

Nič, nič se ne da odpomagati, je obšlo v hipu Kaldermana, ko je začutil strnjenost teme. Prvič je začutil, da je resnično izobčen iz vsega.

— Sedel bi, je ves slaboten iskal posteljni rob okoli sebe. Začel je previdno razmišljati o temi, ki se ga ni hotela polastiti.

Sodnik je čakal.

— Veste, je iztrgal iz misli, ki so se razkrojile v svetel dir, ni rekla: dajte me, ni rekla... In se je zgubil po otroško v neko davno sončno popoldne.

— Zakaj, Kalderman, toliko izmikanja? Sodnik je stal in govoril vanj. Na njegovo teme je sipal svoj logični glas, v katerem je bila resnica stare zaveze.

— Jaz vas hočem rešiti, je rekel.

Kalderman je miroval in poslušal kot velik kamen.

Sodnikov glas je zelo, zelo dolgo rahljajl njegovo zakrknjeno trdnost. A se je le razmajal kamen. In se dvignil.

— Zakaj mi hočete pomagati? je vprašal monotono in mokro od bolečine.

Sodnik je v globoki temi zagledal obraz, ki se je svetil od čudne strasti.

Ta je tista, ta, ta, ta, jo je hitel identificirati. S to se je zgodilo tisto.

— Ali me niste obsodili na smrt? Ali niste vpricho vseh razgalili mojega ubogega življenja?

Vprašalni glas je hitel k višinam jeze.

— Zakaj ste povedali, pove-daalii, ga je premagalo, da je moral izdihati vso vznemirjenost, ki je popljuskovala v njem. Vsem, madona, je mehko basal iz sebe, in vsi tam za mano so me zaradi tega zasovražili.

— Jaz nisem kot vi. Kar rečem, rečem. Jaz je nisem hotel — u m o r i t i, je povedal tiho. Ko pa je enkrat, je vlekkel nit tihosti dalje, gledala, kako jem, je zraven tudi mislila — še zdaj se spominjam — da bi jo lahko...

— Zadalil, je dodal sodnik brez čustva.

— Jaz sem se takrat prestrašil teh njenih misli. Žlica se mi je tresla kot las. Ona pa nič. Gleda vame in pregleduje moje roke, ki so se mi stresale.

— In kakšna je bila kaj videti takrat?

— Zamišljena. Siva, se je je spominjal v enobesednicah Kalderman. Zgubljena.

— In kaj je bilo z vami?

— Nič več nisem mogel jesti. Ona pa je rekla godrnjavo, ko da si pari noge: a zdaj boš pa šel. Potlej, ko sem se oblekel, pa še: jutri boš seštilhal še tisto. Jaz sem kar šel. Kar. Zbledlo se mi je. In nič več nisem mogel iz misli, da bi jo lahko zadavil. Kar hodil sem. Šel sem tja v les, kamor me je zamlada vodila luna. Ko da ne morem iz belih luninih rok, sem se spet premetaval v misli, ki jo je premišljala starka.

— Pogledam gor, je obrnil glas in obraz proti stropu, če niso kje nad mano kaki njeni ostanki. Bili so. O luna, o luna, ji rečem, ne vodi me v ta sen. Hecam se, ne.

Gospod sodnik! je planil v prepričavajoči glas. Jaz sem tisti dan vse poskusil, da bi se izdril iz njene misli.

— Pa ni šlo?

Kalderman se je pognal v sunek.

— Ne, ne! je zvonko zapodil glas. Začel sem se preklinjati, ko ni šlo več s prigovarjanjem. Sklel sem se. Rekel sem si satan, rekel sem si svinja.

— In nič.

— Gospodič: je zaječal napol v joku.

— Potem sem moral enkrat začeti s tem...

— Najprej v duhu, je rekel sodnik.

— Ja. Gnala me je k temu. Razmišljam: kako, kdaj? Pa se mi ustavi morilski mehanizem. Saj je ne moreš, si rečem, če ji boš govoril Atelškova mama. Če ješ njen kruh. Dobro: ne bom jedel njenega prekletega kruha, odmislim. In odslej ji bo: prekleta baba. In že začne spet vse po starem. Tako kot v uri, veste.

— Začnite! ukaže sodnik.

— Prvikrat je bilo kar tam v lesu. Zamislil sem si, da mi prihaja naproti. In veste, da mi je res uspel njen obris. Ojej! slišim nekoga, ko da je moje matere jamer.

— Prekleta baba! se vržem na staro bolj z glasom kot z rokami. Brcnem. Obleži. Krvi sploh ni. Najbrž pljunka v nji.

— Ali vam je je bilo kaj žal?

— Nobenega žal ni bilo, je razvlačil svoj glas, v katerem je bila zadostitev. Šel sem olajšan stran. Celo pot sem si žvižgal. No, sem se tolažil, ne bo je treba zares. Začela me je drobiti sreča kakor zmeraj,

ko sem se izvil iz luninih beležev. Kar norel sem od lahkotnosti in neodgovornosti. Šel sem v gostilno. Zlil vase nekaj slivovk, ki so me še bolj polahkotile. Zviral sem se kot otrok po tisti noči.

— Sli ste k materi svojega otroka, kaj?

— K materi svojega otroka, je ponovil temno.

Ustavil se je in butal svojo temo v temno steno.

— To ste šli, gospod sodnik, razkazovat poroti, da bi me umazali, ponižali, uničili. Zakaj ste prišli s to intimnostjo na dan?

— Kalderman! To so dejstva, ki vas osvetljujejo.

Ki me osvetljujejo, je ponovil v mislih za njim.

— Ona je vse to poslušala brez sramu, jaz sem se pa ugrezal v vročico. Čutil sem, kako ljudje sovražno čutijo okoli mene.

— Moramo! se je zamešal s kuharsko spretnostjo sodnik. To je moralni pregled, Kalderman. Vsa sodišča na svetu, celo na drugem, poslušajo z isto metodo. Človek, veste, ni konj.

— Pa zakaj, je rahlo narasel Kalderman, zakaj povedati, da me je zapirala v čumnato in da sem tam prejokal vse noči. Da me ni pustila ven, dokler je nisem... In da je stara sedeminštirideset let.

— Otroka imate, kaj ima to opraviti z njenimi leti?

— Otroka, otroka, se je posiljeval v gnus.

To je isto, je mislil, ko da bi mi rekel, da imam zunaj žogo.

— Otrok ni moj! je izbruhnil.

— Pa seme, čigavo je? Telesna toplota, čigava?

— Ona me je ujela. Ona me je tako... pijanega zrinila na posteljo. Nesrečnega od življenja, ki ga živim. Jokal sem. Ona pa me je božala, govoreč, da je z mojo mamo hodila skupaj v šolo in da ne smem obupati. Da je še nekdo nad nami, zraven mi je pa božala režo.

Kalderman je vstal od stika s tem spominom.

Pogovor je zamrl. On je sedel na stol in se odspominjal: razžarjene bolečine v glavi se je dotipal hlad, ki je tekkel iz njene roke. Vlažen kakor pomladanska prst. Ona pa je že prenehala govoriti o pokojni materi. S prsti je švigala po gumbih na reži.

Kalderman jo je odprl.

Potem, potem, se je spominjal dalje, ga je zbolelo od trdote, ona pa se je nadihala v konveksnost in legla zraven. In se ga je čisto drobceno dotikovala z izbočenim trebuhom.

Kalderman je planil na svoj ud in še enkrat podoživel čudovit izliv in harmonijo breztežnosti. Za nekaj hipov je izpuhtel v nič. Zakrožil je po stratosferi v enotah prahu. Potem pa se je začel natakati vase s težo vode.

Celica je zadišala po stolčenih jabolčnih pečkah.

In po tem se je začel hudič.

Kalderman je buljil v temo. Začutil je obroče okoli oči.

— Kdaj vam je pa povedala, da je nosna? je vprašal suho sodnik.

— Kdaj? je bleknil prazno, še ves zgubljen v tisto kozmično daljo. Jaz sem tisti hip vedel, da bo. Toda neslo me je tja gor in ni se več dalo misliti ne gledati. V trenutku sem bil sredi tihega, belega sneženja. Ko pa sem jo zagledal zjutraj ob sebi, njo, ki je hodila z mojo materjo v šolo, sem od sramu skoro umrl. Še bolj mi je postalo slabo. Za trenutek sem celo omahnil v nezavest. A me je, babnica, priklicala ven in moral sem jo gledati.

— Videla je, da mi je žal in da se hočem zgristi. Videla je, da bom planil po nji in izpraskal svoje seme iz nje. Da ji bom zdaj zdaj iztrgal maternico.

— Ne bodi no figar! mi je rekla. Kaj je bilo? je prebrala v mojem pogledu. Nič, nič, je izjamrala in začelo jo je spet zanašati k meni.

— Planil sem pokonci. Ti! sem jo pomeril.

— No ja, je rekla, saj boš šel. Jedel boš in boš šel. Nič ni bilo, je skrivala. Jaz pa sem jo gledal in sem vedel, da sva za zmeraj zapentljana.

Vprašal sem jo, če bo noseča.

Moje matere sošolka se je srečno odsmehljala.

— Lahko je, je poguncala zibel glasu, lahko ne.

— Srečna je, sem jo spregledal. Vanjo se je obesilo življenje nocoj in se bo naravnalo v obliko.

— Ali boš povedala v vasi? sem bil v strahu. Hudičevka me je stiskala z vseh strani z nečim.

— Ne, je rekla. Lahko sedem? je pokazala na posteljo. Medtem je že vstala. S težavo sem dovolil. Vedel sem, da bom moral popustiti tudi še v tistem.

— Zanesla se je na rob postelje in me hihitajoč gledala.

— Si prvič, kaj? je brala z mene.

— Nisem ji pritrnil.

— Saj ni tako hudo, se je dotaknila kolena. To je lepo. Zletiš kakor sončni žarek v zlato jutro.

— Zajela mi je koleno z dlanjo kot z zajemalko. Tako se me je spet dotaknila vlažna toplota pomladanske prsti. Lezel sem narazen, ona pa je že smuknila z roko pod odejo. Visoko gor. Naslonila je čelo na moje koleno in zajokala, z roko pa mi je tipala »česmu života«, kakor smo pri vojakihi pravili onemu.

— Vse se je ponovilo. Zunaj je bil dan. Dan v aprilu. Zeleno kot v otroku. Jaz sem jih pa delal. Metala me je z močjo vala. Človek bi mislil, da je to stihija, pa je bila, ali ni čudno, smotrnost. Vse do zadnje kaplje. Kakor z usti mi je izcuzala mojo prvo ljubezen.

— Dolgo sem utrujeno strmel v strop. Ona pa se je zbasala pokonci. Slišal sem jo, kako v kuhinji meša vodo. Bilo mi je vseeno, ali se še kdaj umijem ali nikoli več. Naj vidijo, kaj sem delal!

— Prišla je v čumnato z lavorjem in brisačo.

— Gledal sem strop. Nanesen je bil skupaj po kurje.

— Ona je brez besed odšla. Za njo je zasmrdelo po potnem peresju. Nisem vedel več kaj. Pred samim seboj mi je bilo gnusno. Čutil sem, a to je bilo daleč, zelo zelo daleč, da bi bilo prav ubiti se, zginiti v zemljo in oživetiti šele čez milijardo let, ko bi bilo vse to pozabljeno.

— Na, sem pogledal na umivalnik, ponujajo mi vodo. Ta hudičevka v vsem svojem dolgem življenju še ni spoznala, da se zamazanih občutij ne da oprati v lavorju.

— Kaj pa naj bi, Kalderman, storila? No, po vaše? je zinil spet sodnik.

— Kaj naj bi..., je spuščal svetle poglede v temo. Morala bi umreti, ko me je onečedila s svojo pohoto. S svojimi beljakovinami. Kaj pa vi veste, gospod sodnik, o teh starih babah?

— Le kaj naj bi vedel drugega, kot vem. Žive. Med nami so. Garajo noč in dan. Ali ste vi kdaj krivili svoj hrbet ko ta... mati vašega otroka.

— Spet sociala! Kako se me je nagravnžno polastila, pa nočete ne videti ne začutiti. A?

Jeza se mu je zableščala v solzah. Zobje pa so se mu kot tenki bodeži zarili v prsno bolečino.

— Izkoristila je priliko in vašo osebno stisko, je povedal mirno sodnik. To vemo že iz preiskave.

— Jaz sem njena žrtev! je zavpil v gluho zidovje in glas mu je poknil kot pri prebijanju zvočnega zidu.

— Ne ponavljajte svojega branilca!

— Zakaj branilca? Ali ni to izmозgavanje moje duše, če zaveže v molk o nosnosti s pogojem, da jo obiskujem?

— Motite se, Kalderman! Če vam ni ustrezalo to spolno drugovanje, zakaj ste pa hodili tja?

— Bal sem se, da se razve.

— Pa naj bi se, kaj potlej. Koliko takih čudnih zvez je že bilo in jih še bo. Bili ste pijani. To je stanje, človek, ki ga sodišče in tudi preprosta ljudska pravdoma jemlje za olajševalno okoliščino.

— To sem zvedel šele zdaj.

— Slabič ste bili, Kalderman.

— Slabič? je tiho, vprašujoče ponovil.

Hodil sem k nji, je premišljeval, ker je bilo vse tako preprosto. Mladih žensk... Teh sem se bal. Te ne morejo prenesti, da si na njih.

Zmeraj fantazirajo, da bodo one on. Klara pa je čakala tako vdano. Nikoli ni rekla, da bi bila ona on.

— Ni bilo prav, da ste vse to izrekli naglas, je odnergal Kalderman. Vse, kar človek počne, je revno in smešno. Z vsako človekovo dejavnostjo lahko človeka ponizate in s tem že obtožite. Razgalite pred poroto navadnega zidarskega pomočnika. Razgalite ga tako, kot ste mene: kaj je mislil, kaj je delal, ko ni nosil malte in ceglov. Ali: kaj je premišljal, medtem ko je dvigal zid kakega nebotičnika?

— Porota ga bo zmlela s svojo malomeščansko duhovnostjo, priznajte!

— Pa vzemiva boljše ljudi od mene: kakega doktorja medicine. On zdravi. Lepo, rečejo ljudje. Ampak zdaj se je zgrnilo tudi nadenj, kot se je name. Vaš tožilec ga prebrska kot kup gnoja, kar človek dejansko tudi je. In kaj najde tožilec? Primerjajte preiskovalne spise! Prav tak idiotek je kot jaz. Porota pa se smehlja, ko naštevate, kako bedasto se je spolno družil s kako prababico. Kako je jedel, kaj je pil, koliko je zapil? Priznajte, gospod sodnik, da se človek prav nič ne obnaša vašim paragrafom blizu! V opreki je z njimi noč in dan. In če natančno prisluhnem, se tudi vi požvižgate nanje.

Sodnik je zakašljal. Kavsljal je s kašljem kot s kljunom.

Kalderman je začutil, da ga je presegel. Da raste v razsežnost, v kateri je on že domač, sodnik pa jo komaj sluti.

— Ja, ja, se je še odkašljeval. Takole se pa mi ne gremo. Vse v en sod.

— Tako ste me zdelovali in zdelali vi, ne jaz. Zakaj ste zvelkli na dan vse tisto z mojo žensko? Pa še njo ste privlekli na obravnavo, da je okušala moje telo še skozi paragrafe.

— To je osvetljevanje, Kalderman!

— To je zatemnjevanje, gospod sodnik!

— Hudiča, ali ste vi morili ali moj sodni tribunal!

Ja.

— No. Kaj pa se vlečete iz te smrti tako svinjsko. Recite ja.

Ja.

— Kalderman!

Ja.

— Kdo mi je tvezel, da vam je pokojnica dajala heroin?

— Ni mi ga.

— To priznavate zdaj. Ko pa smo zvlačili vse vaše in naše priče na kup in smo nedvoumno dokazali smešnost vaših podtikanj pokojni Atelškovi, ste kljub prozornosti trdili dalje, da vas je speljala v zločin kot narkomana. In celo tedaj, ko so preiskave iz sodno-medicinskega

laboratorija pokazale, da niste nikoli uživali mamil, ste vztrajali pri heroinu kot vzroku za posledice. Me razumete?

— Še kako! se je vnel v smeh Kalderman. To je bil obup, gospod sodnik. Jaz sem moral nekaj trditi. Kaj pa bi bilo, če bi mi vi kar tako vse lepo dokazali, kar ste si izmislili. Kar vam je tresknilo v mozeg.

— A, tresknilo? Truplo Atelškove sva si izmislila jaz in tožilec?

— Ne, tega sem si jaz.

— Prvič slišim.

— Moral, ko vam je pa šlo vse tako lepo od rok. Moral sem se vam upreti. Vse ste vedeli, vse videli, vse slišali — in to zares, kakor da ste bili z mano zlepljeni ves ta čas mojega življenja na isto popkovino. Zraven ste pa uporabljali moje intimnosti, da si pomagata do moje glave. Nate jo! je šel k njemu.

— No, no, Kalderman! ga je ustavljal sodnik z razprostrtim glasom, v katerem je bila že groza in strah pred primitivizmom.

Začel je kleti: to prekleto socialno samoljubje, to prekleto ljudsko junaštvo!

— Kalderman!

— Nate, nate jo! jo je Kalderman ponujal dalje. Zaslužili ste si jo. Nesite jo domov svojim otrokom, da se poigrajo z njo! Naredite jim sneženega moža z mojo glavo!

— Poslušajte! ga je odriival sodnik. Ne bodite nesramni! Ne uporabljajte prijemov, ki bi vas oprali pred samim sabo. Vi ste krivi, pa če bi vas sodil jaz ali pa vi sami sebe.

— Nikoli!

—Kaj to pomeni?

— Da bi jaz mirno spal in jedel, če bi bil zdaj zunaj.

— Ne delajte se velikega, fant! Zadaviti s svojimi lastnimi rokami starko, ki vas je gostila! Ali ste dojeli vso resnico svojih rok ali ne?

— Vem samo, je zanihal v rahlo dihanje in sočustvo, da bom moral jaz, petindvajsetleten, um-re-thi...

V izdihih se je oglašal jok.

Sodnik je ostal miren. Izguba njegove glave se ga ni več tikala.

— Jaz, petindvajsetleten, je še enkrat poskusil zadržati sodnika in se hkrati uglašal na melodijo pesmi: star sem dvajset let pa moram it' po svet', domovina hoče me imet'...

Sodnik je v trenutku razvozlal odkod sentimentalnost.

Kar poj! se mu je skrilo. Se boš že izpel, baraba!

Do-mo-vi-nha ho-če me imet' je zadihal v taktu spet in spet in se v zanosu dotipal do sodnika. Ta je bil hladen, čeprav so ga dotiki s primitivnimi melodijami in besedami spravljali v bes.

Glej ga! se ga je že lastila jeza. Ubije zverinsko, potem pa zapoje milo popevčico in že joče in si odpušča. Dvakrat, trikrat si jo bo zapel in že več ne bo v knockdownu. A najbrž že več ni. Glej ga: star sem dvajset let...

— Kalderman! ga je poklical z zelo zaprtim glasom. Ni mu hotel več dovoliti, da bi spet stopil vanj.

Kalderman je izdihnil: pa moram it' po svet'.

— Kaj ste, kadar vas je prijelo, da bi brali, najraje brali?

Jok v njem je poniknil. Pogled se mu je navlaženo zagledal v spomine.

— Kjer, je zrl v neke dogodke, kjer je bilo kaj hitrega.

— Kjer so prepevali šusi, kaj? ga je speljeval sodnik.

— Ali pa, kjer so si jih dajali po gobcu, je povedal prostodušno.

— Po ameriško?

— Ja, se je ulegel s smehom.

— Pa v šoli, kateri predmet ste obrajali?

— Zgodovino.

— Imate različne zgodovine: rimsko, grško.

— Ne tisto. Partizane.

— Aha, se je potulil sodnik. Zakaj?

— Zmeraj so naklestili Nemce, se je začel razgorevati Kalderman. Zmeraj so jih kakšnih tisoč pustili na bojišču, jim pobrali tanke in letala, potem pa zmagali.

— Čakajte malo. Kakšne tanke, letala?

— Tam na bojišču.

— Kje, kje na bojišču? ga je ujedal sodnik.

— Na ravnem, se je razpustil Kalderman v razsežnost. Tam, kjer so travniki, polja. Nemci pa beže ko hudič.

— Pa kdo vam je to tvezel? je bolščal in lomil čelo sodnik. Jaz nič ne vem o teh partizanih, ki bi kar kakšnih tisoč Nemcev zonegavili v minuti in jim v naslednjih sekundah vzeli letala.

— Ja tista nam je pravila, se je izčudil Kalderman in gledal za nekom.

— Učiteljica?

— Kaj vem, kaj je bila. V tretjem me je imela, se je razpustil. Poj, je dodal ubito, se je zgonila in šla za receptorko v hotel.

— No, ga je zgradil sodnik.

— Oprostite, res je bilo vse to z njo. Mene je stepla, če me je le dosegla.

— Ste bili že nemirni.

— Odkrito: ne. Jokal sem rad.

In se je spustil na posteljo in zaihtel po šolsko prizadeto, solze pa so mu kot jagode na molku drsele med prsti.

Zagledal je učiteljico, kako se mu bliža. V njenih očeh pa je stal glas: Ta pankrt! Kako milo gleda in kako milo joče. In njeno kačjo gibkost je že prešinil stik z njim. Kalderman je vztrepetal.

Beri-iiii! je ustrelila vanj z glasom.

Prsti v čitanki so zarisali diagonale.

Aa, ne veš! ga je sladko ogovorila z zatajevano zahrbtnostjo. Tako. In ga je prebiral: njegovo čisto, rahlo temno polt, črnolasi okvir, bogaboječi pogled, iz katerega se je usula molitev svetega angela varuha...

Usule so se ji sline iz nekega sodoživljanja stiske. Nekaj se ji je začelo natakati v telo. Ognju podobnega. Sline so ji vrele. Ni mogla vpiti, ker bi zagrgala. Ušlo bi ji v sapnik.

Spustila se je z dvema prstoma k zaliscem in jih začela smukati. Kaldermanček je jecnil. In ta jec je bil veter za tisti njen ogenj, za katerega ženske ne odgovarjajo niti pred Jezusom Kristusom, našim Bogom. Dim, ki je vstal iz tega otroškega vetra in se ovil okoli njenega blazno občutljivega telesa, je bil kot roka njenih številnih kurbirjev.

Bog moj! je vztrepetala z mislimi v predorgazemskem stanju in začutila, da jo razred s sovražnim strahom ogleduje.

Kaj pa delam?

Kalderman je tenko jokal. Nekako tako, kot bi nekje daleč kovali kaj zelo zvonkega. Recimo zlato.

Razred jo je zijal volovsko topo.

Kaj! Kaj! se je nazadnje le ozrla nanj. In mržnja se je jela razlezati v ljubezen.

Morala je popustiti. Kalderman je bil na robu slabosti, ona pa pred orgazmom.

Kaj naj?

Spustila je. Pob je padel nazaj na stol. Pol glave je še zmeraj čutil v njenih rokah. Kakor megla je prihajala nazaj k drugi polovici. V njegovo mleko na obrazu je spet vdrla kri. Nasmehnil se je sošolcem. Potne srage pod nosom in v obrveh so se shladile.

Zdaj pa mir! je zavpila v grobnico miru.

Dihalo in mislilo se je tako nevidno kakor edino še v pristanju.

Zdaj pa popoln mir! je čvekala zadoščena rit z vzvišenim poslanstvom.

Njen mons pubis je bil še zmerom ves razžarjen.

Kalderman je spet zajokal.

— Ali ste jo zasovražili? je vprašal sodnik.

— Najprej sem samo jokal, se je odlepil od mokre odeje. Kakor zdajle. Me vidite?

Sodnik je razumevajoče pokimal. Ta stik z učiteljico ga je vznemiril in sesul vso obtožno logiko. Ves mogočni sklep nad Kaldermanom, da mora biti z nasiljem odstranjen iz človeške družbe, je bil v hipu brez oprijemljivosti.

Kakšen hudič pa je spet to? se je zastrmel sodnik v to nenavadno učiteljsko prikazen. Misli pa so že tipale za novim temeljem obtožbe in sodbe. Kakšen hudič! Kakšen hudič! je mehanično drobil.

Saj je ta hudičeva učiteljica, ta prekleta... Ja seveda. Ona, ona... ga je naučila moriti. Tu je začetek.

— Čujte, Kalderman, ali ste jo zasovražili? je vprašal mehko, kot bi hkrati vlekkel pipo in bi besede ovijal v belo dišeč dim.

— Jja, se je davil z vato samousmiljenja Kalderman.

— Ali bi jo...? Ubili? je ubito zažvenketal z glasom-novcem.

— Jja, je začel strjevati svojo mehko razvlečenost.

Saj ni bila drugega vredna, je hitro odžarčil v svoj kozmični prostor sodnik.

— Potem sem jo po poljih ubijal, je povedal daveče Kalderman.

— Ko ste šli iz šole?

— Ja, ko sem šel iz šole, je pojedel ostanke joka in žalosti. Na obraz mu je priplaval hlad vedrosti.

Glej ga, otroka, ki je svojo žalost! ga je srečno gledal sodnik. Takole jokajo in se vedrijo vsi otroci na svetu. Tudi moji.

— Ko ste šli iz šole..., ga je napeljal sodnik v pripoved.

In Kalderman je stekel kot potok.

— Sem jo vprašal: zakaj si me, ti, kurbetina?

— Zdaj je bila ona v mojih rokah.

To se mora gledati skozi steklo. Tu ne smem biti spet zraven, se je potegnil sodnik v stran.

— Bum! sem jo pritisnil.

— S čim?

— S tole, je pokazal Kalderman lopar desnice. Bum! je dvignil nogo. V trebuh. Da je zlezla skup ko vrečevina. Potem ji je zmanjkalo glasu in je delala novega, ko da spočenja svoje govno.

Sodnik je zamižal. Zaprl se je v gluhotu svojega telesa, kjer je vrelo.

— Ampak vse to ni bilo res.

— Kaj ni bilo res? je odrešeno vprašal sodnik.

— Tole: v trebuh, v gobec.

Sodniku je šlo na boljše.

— Srečam hrošča, pripoveduje enolično in zagledano v nekaj davnega Kalderman, ki gre k svoji ljubici na požrtijo mehke zeli. O, ga ogovorim navzdol: greš učiteljček k svoji ljubi učiteljici? Hrošč me sliši in se ustavi. Tipa s tipalkami. Nekaj zamahuje, kakor da ureja

promet na Ajdovščini. Hoče nazaj, hoče naprej, hoče v levo, na desno. V vse smeri bi se rad dal. Čuti, da ga gledam. Čuti ta prasica učiteljska, da se bliža konec. Čuti.

— Ah, sem se začutil v nebeškem občutku moči. Nikoli poslej nisem pozabil, kaj je oblast. Kaj je transcendentno urejati življenje ubogemu delavskemu človeku.

— Hrošč oziroma učiteljček pa je mencial tam spodaj. Videti je bilo, da je zmešan. Da ga daje, daje lastna smrt. Moral jo je zavohati. Desno stopalo moje noge se je že spreminjalo v utež, ki bo potegnila to lahko življenje za sabo. Ko sem ga pokrtil s senco stopala, je moral biti učiteljček že mrtev. Od strahu. Potem sem stisnil. Stopil sem na zemljo s svojega križa. Slišalo se je suho, drobceno lomljenje v delcu desetinke. Toda čeprav je bila enota časa skoraj nedojemljiva, mi je prinesla toliko harmonije, da sem začel moriti vse od kraja.

— Kaj na primer?

— Kaj? je poglobil pogled Kalderman.

In sodnik je zagledal jezero njegove duše. Globine, kjer ni več časa ne prostora ne predmetnosti. Gladina duše je bila temno svetla kakor nenačet črni globin.

— Vse, je spregovoril, od muh do miši, od miši do zajcev, do ...

— Človeka, je nadodal sodnik.

— Ne, ne, ni bilo čisto tako. Drugače je bilo, se je umiril, rekli bi udomačil.

— Človek se naveliča moriti. Kaj vi veste, saj ne veste, ga je prebiral Kalderman previdno, ko da je sodnik postal nekakšna struna njegovega življenja.

Plenk! je disharmonično odzvenel.

— No, vidite, je bil Kalderman spet v soglasju s svojim dvomom.

— Kako pa je bilo? je vprašal sodnik debeloglavo.

— Učiteljica se je zgonila, ste pozabili?

— No, no.

— In šla za receptorko z nekim velursko mehkim moškim, ki je zapustil ženo z dvema otrokoma brez ficka. Prišla je druga, ki je naskrivaj verovala v Boga in nam vcepljala ljubezen do rožic in zelenih trav. Zame je bilo to malce prepozno. Moril nisem več toliko, bil sem pa popolnoma brezčuten do njene sladostrastne govorice o ljubezni do narave in silnega bogastva v nji. Drugi so vzdihali okoli mene, ko je čekala o zlatozlatih oblakih in sinjesinjih večerih, razprostrtih s prosojnimi krili nad mojim Prekmurjem.

— Jaz sem jo zrl transcendentno.

— In to jo je prestrašilo, stavim, je kriknil sodnik.

— Jo je, se je razživel Kalderman. Ti boš pa danes ostal pri meni, je rekla nekega dne. Sošolci so me zrlí s svojim starim sočutjem, specialno proizvedenim zame. Tepen bo, so odšepetale punce. In so šli ven v vrsti. Jaz pa sem se smehljal v klopi in sem potího odgovarjal puncam: ne vem, kdo bo tepen, ne vem. One še niso poznale predsmrtnega strahu, jaz sem ga pa. Jaz sem ga že znal gledati. In učiteljica ga je bila nekam polna, vam rečem. Samo da se je ujela z mojim mirnim pogledom, je že trepetala.

— No, potlej se vrne v razred. Hiti k svoji mizi. Sede. Po babje: mehko prisloni rit na stol.

— No, noo, ga spet opomni sodnik.

— Rit se ji razleza, vidim. Kakor kruh, ji uhaja čez robove. Zdaj zares sedi, začutim prej kot ona.

— Robert, reče z glasom, ki se je varil med belimi kamenčki v strugi. Kar vzdignilo me je, tak glas. Glas, ki te naravnost kliče, da si z njo transcendentalen. Glas, ki ga moraš prej ali slej ubiti.

— Zakaj si tako žalosten in resen otrok, me vpraša z dolgim pogledom, ki ga moraš prej ali slej ubiti, ali mar nisem dobra s teboj?

Dobra? ponovim v mislih. Hudiča, kaj pa je to? Nekdo je dober z mano.

Bc, jo butnem, kakor da sem njeno dete, nago dete, in kakor da je ona moja mama. Še danes ne vem, kako se je to zgodilo. Ona pada vznak, jaz pa plezam po nji, med seskoma se premetujem, ki prepuščata mleko. Joška sta pokončna in bela kot ruski stožci sladkorja. Ona se grgrajoče smeji.

V naslednjem trenutku sem spet v klopi. V tretji vrsti ob oknu. Na sebi čutim malce vlažne hlače in čevlje.

— Zakaj si tako žalosten in resen otrok? vpraša spet.

— Mama je bolna, se hočem zlagati, a je bila res. Nisem vedel.

— Mam-a, se ji prelomi glas. A hudo? A že dolgo? Ali pa je mogoče še kaj drugega s tabo?

Ne, odkimavam.

Učiteljica vstane in pride k tretji klopi ob oknu. Sede nanjo. Na roki ima prstan z zajčje rdečim pogledom v kamnu. Diši po ženskem mesu, ki je neznansko sladko in bi ga najbrž Papuanci žrlí, dokler bi ta svet stal skupaj.

— No, no, ga je spet ograjeval sodnik.

— Res, res, vse ženske so sladke. In če si ljudožerec, kako ti kaj takega tekne.

— No, no, se je raztegoval sodnik v grimaso, ki jo izzove želodčni krč.

— Veš, Robert, se zaupno nagne k meni in vsa zadiši po bonbonu rdeče barve. Sošolci, mehča glas, so mi povedali, da hodiš sam po poljih in da pokončaš vse, kar leze in brenči.

Ubijem, sem jo popravil v mislih.

— Ali res?

— Pokimam. Ona pa: zakaj? Zakaj sovražiš ubogo in koristno čebelo? Ubogega in koristnega krta? Ali ne veš, je ljubeče posijala iz svojega čela z vso svojo vero v zveličanje, da smo vsi enaki pred Njim, katerega delo smo. Ali veš?

— Jaz nisem vedel o tem nič. Kot tudi danes ne vem. Hotel sem ji pa reči: zakaj pa mene bijejo, da cvilim kot elektrizirana miš? A sem v glavnem molčal. Kaj naj rečem svoji učiteljici drugega, ko da je mama bolna ali da me tišči nastran. V šoli ni drugih možnosti.

— Ona pa stegne roko in mi vzdigne obraz.

— Glej, mi spregovori naravnost v dušo, nikar več ne ubijaj, jaz pa te bom imela nadvse rada. Ali boš še zdaj, ko sem te tako lepo prosila?

— Ne, sem zril čez zobe. Toda prepozno. Ko sem ji rekel, da je mama bolna, nisem vedel, da je to resnica. Mama je preminila tisti čas, ko sva se jaz in učiteljica mučila drug z drugim, da bi bila dobra.

— Umrla je iznenada. Našli so jo kot crknjeno zajkljo. Sredi listja zvito, ko da se je v smrtnem boju vrtela okoli sebe.

— Ste imeli radi mamo? Mislim, vam je kaj pomenila, ko je bila še živa?

— Takrat... Dobro, rad, ali kako se temu reče. Zakaj pa naj bi jo imel rad?

V sodnikov obraz je kanila nekakšna packa in ga pol potemnila.

— Jaz sem star šestinpetdeset let, Kalderman, torej sem že v letih, a se še zmeraj svoje matere spominjam s hvaležnostjo.

Kalderman ga ni razumel.

— Kaj me gledate? Rad sem jo imel.

— Jaz pa ne, se je obrnil v temo. Zato, je še razumljivo momljal, ker me je spravila na ta svet. Tu me je pustila ko psa in zdaj me bojo ko psa spravili proč. Lahko je njej.

— Zakaj? je nerazumevajoče vprašal sodnik. Tista polovica popackanega obraza mu je grela ko termoforka.

— Tega nisem takrat tako občutil, kot čutim zdaj. Takrat bi, ali sem, ne vem več, tudi jokal. Navsezadnje je vzela konec v listnjaku. Meni ni nikoli nihče namignil, da kdo od naših doma trpi. Stari je pil šmarnico, mama pa je molče prekladala duhovna in tvarna bremena. Sestra se je na tihem omožila in na tihem odselila. Nikoli je nisem čutil kot bližnjega. Ko pa je mama umrla, sem sprevidel, da je z našo

hišo konec. Stari se je še bolj zapil in zmrznil na poti k candri. Sestra, ki je prišla s svojim možem na pogreb, je samo gledala in tipala stene, kakor da jih misli izruvat za doto. Bile pa so slabe. Vlažne. Dala mi je roko in mi nasvetovala, da je čas, da se česa izučim.

— Ampak vrnimo se k mami. Spustili so jo v jamo v krsti, ki je prosevala skozi pastelno črno belo svetlobo lesa. Župnik je slabo molil. Imel je prostato in ga je vsake četrt ure pritislilo, reveža. Oče je bil nasekan. Namesto da bi bil tiščal gobec skup, je kar naprej odgovarjal na očenaš, ki ga ni nihče molil. Dve materini sestri sta grozljivo molčali in letali s svojimi maščevalnimi pogledi z očeta na sestro, s sestre name. Želele so nam — ne smrt, to je bilo premalo, sem videl, ampak nekakšen več tisoč let trajajoči pogin, ki naj bi si ga ogledalo celo Prekmurje. Jaz pa sem jima vrnil s smrtjo v kotlu za prašičje kuho, česar sta se nazadnje le zbali in sta odstopili od sorodniške skupine.

— Potem so mamu zasuli en dva tri. Debele kepe so tolkle in trkale po trugi, da bi se res še utegnila zbuditi iz smrti. Pa se ni.

— Niste potočili za njo solze? je vprašal sodnik s pogrebno svečanim glasom.

— Zakaj? Zakaj pa? Ali ste jo vi?

— Jaz sem jokal kot otrok, je prepričano povedal sodnik.

— Zato pa ste to, kar ste, se mu je odsmejal Kalderman. Zdaj obsojate v imenu tistega zlaganega joka vse, kar ne diši po vaši ljubezni do matere. Kdor pa se tako pristrčno joka kot vi, temu je odpuščeno.

— Vi ste, ste morilec! je zabentil v teksaškem naporu sodnik.

— Ja, sem, vi ste pa sodnik.

— Tako je.

— Vi jokajte, jaz pa ne bom. Ker kaj, kaj pa je pravzaprav roditi? je šel nadenj Kalderman s telesom in glasom. Ali je to mar žrtev ali dopolnilo ženskega življenja? Rodi tudi krava, pa ni nobenega direndaja. Dogodki po spočetju si slede naravno kot pri vsakem logičnem opravilu: začetek, sredina, konec. In tako je tudi z našim rojstvom. Mojim. Ženska, ki je po naključju postala moja mama, se je s tem sinom in tisto mojo sestro uresničila kot ženska. Kaj pa jaz? Prišel sem na ta svet proti svoji volji. Ne spominjam se, da bi imel kako željo pred tem, da bi prišel na svet. Z nikomer se nisem o tem pogovarjal. A zdaj sem tu. Povem naj vam, da nisem in da nikoli ne bom hvaležen svoji materi, da me je spravila v tole zagato.

— V to ste se kar sami vtaknili, je rekel sodnik.

— V življenje, mislim, ne v tole celico, ga je nenapeto popravil Kalderman. Ona se je lepo sprostila, ko me je zrinila iz sebe, jaz pa sem se skrčil, kakor pravijo, in rasel v moža v mukah. Jaz ji nisem prav nič hvaležen, da živim. Če me ne bi bilo, ne bi bil tu.

- Grde stvari govorite.
- Jaz nočem živeti, to je vse, gospod sodnik.
- Kmalu ne bo več treba.
- Tistega trenutka, da vam povem, se veselim. Vesel sem, da se je zgodilo, kar se je.

Kalderman je rasel v neko neskončno veselost, ki pa ni bila smrt. Kaj pa je to? je gledal in zatipal občutek, ki ga je razživiljal s tesnobo.

Ni mogoče! je bil vse bolj osupel, ko je prepoznava občutek, ki ga je medtem že napolnil z vsebino: z magnetizmom življenja.

Kaj? je strmel. Jaz se oteparam živosti, zato ker bi jo rad?

— Ni tako preprosto, ni, ni, se je vmešal sodnik rahlo oziroma s tisto sredico človeškega glasu, ki je lahko vsak hip drama.

Kaj? Kaj? je spraševal Kalderman samo zato, da je lahko prisluškoval svojemu razburjenemu telesu.

Ali je to mogoče? je ošinil skrivnost, ki se mu je razodevala samo toliko, da je ostal zmeden.

Jaz sem ubil . . ., je skoro naglas ponesel iz sebe.

— Da, ubili ste jo, da bi živeli, živeli, živeli, je žlobudral sodnik.

Njo? se je zagledal Kalderman v davnost in se videl, kako gre mimo njene hišice. Ona ga pozdravlja. Vesela je, da spet sije marčevsko sonce. Mižika. Stara mačka, misli o nji Kalderman. Hoče mimo, a ne more. Stara ga povleče nazaj. Pred lesu. Tam pa se gledata in ne vesta zakaj.

- Kako je, teta? jo le ogovori.
- Sonca sem vesela, odgovori in si ga natoči v pogled, da ji prikipijo solze kot iz lonca, kjer povreva krompir. Lete ji po zgubanem obrazu, sive, kalne in bogve kakšnega okusa.

— Ali vam seštiham? jo vpraša.

Da, tako sem ji rekel, si prisluhne Kalderman. In prav tega, tega, gre za komaj občutenimi sledmi, tega sem se zbal.

— Robert! zadrdrta starka. Ali boš res tako dober? Spusti se s praga. Mižiklja. Mižiklja. Veke ji prežvekujejo sončno svetlobo, pa je je preveč.

— Lopato imam jaz, žveči prežvekovalno slino. Najprej mi boš za solato. Na, jaz sem pa mislila, ko greš tako pokonci, da ti za stare ni mar. Na, pa imam.

Kaldermana raztegne smeh.

Prav takšen kot takrat, ugotovi.

Starka pa se še kar naprej devlje v nič z otroškim pretiravanjem: — Na, pa imaš! Človek vas gleda, ko greste tod mimo. Kot bi šle palice, se vas vidi. Lepe in dolge. Iz takih delajo špile za klobase. In nobena

teh palic ne reče ne dober dan ne dober večer. Ko da tega časa ni več. O, pa je dan in je noč, cinglja z glasom. Pridi! ga povabi noter.

Pred njim zazija praznina. A jo prestopi. Stopa za starko, ki se ji rob dolgega krila pozibuje tako dobrodušno kot breji ovci vamp.

Šla sta v izbo, dišečo po suhem sadju in zdravilih. Po tleh in na mizi so drhtele sončne lise.

— Kafeček pa žganjce, je pohitela z rokami za svojim glasom.

Šla je v kuhinjo.

Kalderman znenada zatrepeče. Zazdi se mu, da je tu že enkrat bil. Pozna tele slike in tudi one ga prepoznavajo. Znana mu je lega pohištva, oken.

Če bi odprl omaro, bi mu bilo najbrž tudi tam vse znano.

To ga prevzame s strahom. V slutnji, ki je motna, prepoznava muko, ki se mu razodeva v obliki težkega kamna.

V tem pricinglja ona z žganjcem.

Razliva. Pljuski zalivajo majhen krožniček, ki ji podrhteva med prsti.

Smehlja se mu.

Maha, ko odpostavi krožniček s šilcem, kakor do sitega naspan dojenček. Njene čeljusti brez zob ga spominjajo na odprtino, iz katere prihajamo na ta svet.

Ta primera ga je pognala proti nji.

— Ta primera me je pokopala, zajamra.

Sodnik samo vzdihne.

— Če se ne bi takrat spomnil na tisto odprtino, bi bilo vse dobro.

— Zakaj, vraga, se je razživel spet sodnik in premikal temo kot vreče temnega listja, imate toliko proti tistemu duplu? Od tam ven pridemo. Kaj se toliko kunštvate! Ne moremo iz ušesa. Niti iz nosa. Navsezadnje pridemo iz najbolj monumentalnega dela človeškega telesa.

— Kaj?

— Kaj? Ali niste imeli odnosov z žensko, no, se je moral sodnik spet primitivizirati.

— Imel, je rekel glasno Kalderman, saj sem povedal kdaj in kakšne.

— To nič ne spremeni stvari, je bilo že zoprno sodniku to pojasnjevanje. Vtaknili ste ga ji v duplo. Ji naštimali otroka, ki vas ni prav nič vprašal, če sme na ta svet, a ne. Prišel je iz tiste votline živ in zdrav.

— Proti moji volji, je zabil Kalderman glas v mizo.

— Kdo vas bo zdaj spraševal za vašo voljo?

— Saj, v tem je vsa prevara življenja.

— Čvekač!

— Kaj?

Sodnik je sprevidel, da je posegel po osebnem odnosu. Z močjo vzgojenosti se je zadržal na grebenu vala, ki ga je že nosil proti Kaldermanu, da bi ga razbil in uničil.

— Veste kaj, ga je mirno, z razdalje, kjer zavohaš sogovornikovo sapo, nagovoril Kalderman. Midva sva, kar zadeva vaše paragrafe, daktilografke, ki so žrle sendviče vpričo mene, in kar zadeva vaš jok nad vašo pokojno mamo, opravila. V imenu vsega tistega sem kazen dobil. Zdaj rešujeva druge smiselnosti življenja.

— Ni res! je zavpil sodnik. Vi hočete soditi meni.

Glej! se je odprlo Kaldermanu svetlo brezno rešitve.

— Poslušajte! ga je trdo nagovoril Kalderman. Jaz sem od žensk doživel najhujša ponižanja. Ukradle so mi čistost. Iztočile so iz mene najlepše trenutke mojih sanj. Ukradle so mi ogenj, razumete ali ne. Vzela me je ona, ne jaz njo. Res, potlej sem se tega navadil. Zapirala me je pijanega, ker drugačen ne bi bil prenesel vsega tistega, da me jemlje devetinštiridesetletnica. In jemala me je po trikrat na noč. Zjutraj pa, ko sem zabredel v dan, sem zmeraj obvisel na čustvih krvoskrunstva. Ta baba mi je bila nekje še tudi mama.

— Aha, je prisluhnil sodnik.

— Odhajal sem ves osramočen. Lepljiv. In v vrtincih najjinih razvratnih odnosov sem videl nič kolikokrat robove tistega ognjenega dupla. Ko sem zdaj gledal smehljajočo se Atelškovo, ko sem videl tiste čeljusti, ki so se svetlikavo razklepale in zaklepale, sem videl dno te ženske, in ta je bil: jesti, žreti.

— Hotel sem jo pri priči ubiti. Katera roka je zavrnila mojo roko, ne vem. Debelo sem gledal, ker drugega nisem mogel, kot držati tisto šilce v tresočih se mi tacah. Komaj, ne boste verjeli, komaj sem imel toliko moči, da sem ga držal. Ko sem odpil, spil, mi je bilo laže prenašati tisto tiho pohoto. Starke so pohotne, vam rečem.

— Ali niste zapadli v usodno zmoto, ko ste verjeli svojim občutkom.

— Ne, gospod. Stari se gonijo z mislimi. Misli imajo tako močne, da začutiš njihovo telesnost. Tudi Atelškova s svojim žganjem in kofečkom je začejala odnos.

— To je samota, Kalderman. Ko boste vi... Toliko stari, je mislil reči.

— Samota, je zabegal Kalderman med vprašanjem in klicajem. Ne, nič je slišal v sebi.

— Mogoče, je le sprejel sodnikovo sugestijo. Star človek je skončal svoje poslanstvo. Telesno se je dognal do konca. V samoti, imate prav, se poskuša še pravno.

— O tem, čakajte, o tem sem se pogovarjal z nekim starcem. Ja, je rekel, je blodil s spominom in klical skupaj delce, iz katerih naj bi zasijal televizijsko bel obraz. Ja, rekel je, da postaja vse mlajši.

— Kako? sem ga gledal. Res je zadobival gube pod vratom, ki so spominjale na pokozlanega dojenčka. Tudi glas mu je po dojenčje zvenčkal. Pamet pa se mu je res sukala med praznimi vžigaličnimi škatlicami.

Sodnik je vzhajal v smeh.

— Ampak ko je vse to starec povedal, sem se zamislil.

Kalderman je segel s spominom nazaj kakor riba z glavo, ko jo je zsrbel rep. Tam so ga nespremenjene, ravno take kot pred dvema letoma, čakale starčeve besede: — Šele zdaj sem mlad, šele zdaj vem, da sem bil star, ko sem bil v tvojih letih.

— Kako? ga vpraša Kalderman.

— I tako, tako, spušča nekakšen curek. Človek se star rodi, tako ti povem. Pa ti boš to priznal šele, ko boš imel takole kožo, je pocukal svojo na roki in ta je odstopala kot presušen salamski ovoj.

Hudič, slana je! ga je trapasto gledal Kalderman. Nasolitrena!

— Rodiš se, a ne, je mehko razvlačil stari brez pravega glasu in prave besede. To pride šele, čim starši si, ko ležeš v leta, pa si zmerom boljši. Kaj ti povem: na starost se ti razodene resnica življenja.

— In ta je? poskoči Kalderman.

— Mladost, mladost, vesla stari.

— Kako, hudiča! Stari ste ko zemlja, pa vpijete: mladost, mladost. Ne razumem vas.

— Tudi jaz nič ne, opleta stari z glasom, ki meri že v idiotijo. Čutim le, da lezem v neko rojstvo.

— V grob, trap! je odjamral zase Kalderman.

— Kaj? je gluho zatulil starec.

— Nič nič, ga je odgnal Kalderman z zamahom nazaj v spomin.

— Ja, se je oglasil sodnik s kible za scanje, kamor se je bil ta čas presedel. Sedel je na pokrovu. No, in vi pravite temu in takemu starčevskemu rezoniranju gonjenje. Gonade v mislih. Saj vam mora končno povedati nekaj tudi obnašanje do predmetov, ki so bili, recimo, pokojnikova last, ali ki jih je imel pokojnik še posebno v čisljih.

— Kaj hočete povedati s tem?

— Kot sodnik vem, da se ljudje, ki prebirajo ali jemljejo v svojo last papirje, obleko ali kaj drugega, kar jim pokojnik zapušča, obnašajo s tem v rokah zmedeno; so v zadregi; izkazujejo tem stvarjem neko dolžno spoštovanje.

— Ki ga živim niso?

— Tudi to je res, ampak še bolj je res, da je smrt neka posledica, kot je rojstvo posledica moči.

— Ali boste tudi do mojih čevljev in hlač in srajce bolj spoštljivi, kot ste bili do mene?

— Tudi. In sodnik je zdrknil s pokrova, prišel bliže, da bi dal roko na sklonjenega Kaldermana. Le-ta se ga je otresel kot nag Sizif.

— Pojdite v rit! je zabesnel.

Sodnika je zabilo v tla. Zazvenel je kot molekula železa pod udarcem.

— Sodelovali bi pri preiskavi, se je umil z glasom.

— Jaz bi rraaad žiiveel, tiii, volll, je zamukal Kalderman.

Šipa v oknu je zabrnela.

— To ni nič, vpiti, ga je zavrnil sodnik, zroč mimo. Odgovorite raje na tole: kaj ste vi storili, vi, ki bi radi živeli, da bi vas rešili?

— Nič.

— Nič je namreč tudi res. Zraven nič, ki ste ga prispevali, pa je še kup podtikanj, laži: od marihuane do izsiljevanja.

Kalderman se je vžgal v gigantski smeh.

Ustreljen boš ti, ne jaz, je sodnik odmisлил vanj s srdom.

— Marihuana! Se je režal še dalje. In kako ste prišli do tistega mojega listka?

— Poceni, poceni, je del sodnik resno, ker mu je že presedalo to bedasto in prazno režanje.

— Že to, se je približal z glasom, da ste starki, ki svoj živ dan ni slišala o mamilu s takim imenom, da ste ji to, mrtvi, podtaknili, že to govori, da nočete živeti.

— O, o... To pa pomeni, da gospod nimajo posluha.

Sodnik ni niti mignil od zadovoljstva, da ga je ujel v past. Hotel ga je poklicati s krstnim imenom. Malo se je hotel poigrati z neprebujeno-prebujeno človeško gmoto.

— Kalderman! ja začel panično sodnik. Vi mislite, da sem toliko omejen, da bom spregledal, kaj pomeni listek z obtožbo stare Atelškove.

Kaldermanu so se razlezli mravljinčasti utripi gori do vratu.

— Vaš obupni poskus je samo obupni poskus in nič drugega, toliko v vednost. V vednost pa tudi: kdor stopi na sodnijo, išče pravice; to je nekega zdravja za svojo moralno eksistenco; kogar pa mi s silo priženemo: to je vaš primer, in vaš primer je klinični primer, tega razdenemo na atome, zato, seveda, da bi ga sestavili nazaj v razmerja, ki bi mu omogočala znova stare telesne in duševne nosilnosti. Žal, to je kot pri bolnikih.

— Bol-nniik, je zažujnal Kalderman.

— Ampak, ga je preslišal sodnik v njegovem samousmiljenju, vsi bolniki, še tako brezupni primeri, sodelujejo, če že z drugim ne, z vero. Pomagajo razgaljati rano, čeprav, priznam, boli to, ker pri nas ni mogoče restavrirati resnice s pomočjo narkotikov. Kako pa ste vi pomagali širiti svojo duhovno gnilobo, da bi nam omogočili poseči po rani in vam jo zašiti? Tako, Kalderman, da ste metastazirali dalje svojo gnilobo.

Kalderman je odkimaval. Pravzaprav mu je glavo, ki je bila zajeta in zadržana že z zanko, pozibaval nekakšen vetrc.

— Tako, mož moj, je pa le razlika med špitalom in sodnijo, je kimal sodnik. Iz bolnišnice vas takoj odpuste, ko se vam zlepijo celice. Od nas pa ni lahko kar tako. Preden se uredite ali regenerirate v duhovno obliko, ki zagotavlja vsaj minimum moralnejše eksistence, traja. Traja.

— Ampak jaz...

— Za vas pa ni pomoči. Čas, tako sem presodil, bi bil za vas še slabše zdravilo. Nobene odgovornosti ne prenesete, ki bi vas zaposlila v potu lastnega strahu in groze. Ne prenesete trpljenja. Vidite, to pa je zame osnova za sodbo.

— Če, je plenknil na struno in govoril, kot bi zaplesal z glasom na baletno muziko, če kdo ne ume, prav, ne prenese trpljenja, je seveda vreden vsega usmiljenja, in jaz se zavzamem tudi za takega. Toda vi tega ne boste verjeli. Smrt, je serviral besedo kot krožnik, je za vas edino pravo usmiljenje. Vse drugo bi bila potuha. Razvrat.

— Smrt! ja zakričal Kalderman. Smrt imenujete vi usmiljenje! Vi ste svinja! In je segel s prsti po sodnikovem obrazu in razmešal delce, da je v trenutku zavrela magnezijeva svetloba.

— Svinja! je vpil. Jaz nočem umreti. Jaz ne bom umrl zaradi te, te...

— Kaj pa delate z nami... Našo mladino, je blebetal. Jaz sem... Zakaj bom jaz umrl? Ona bi tako ali tako vzela letos konec.

Vse to je valil in grmadil, ko da se otepa vdora strašne vode vase.

— Jaz se bom pritožil, se je prehitel.

Ne, ne, je kinknil z voljo.

Sodnik se je medtem do zadnjega dvestopetdeset tisočega delca spet zlepil.

— Kalderman, ga je ogovoril s humanim tonom (vzgoja classica humana) ali bi vi, zdaj, ta hip, lahko spali, jedli in se zabavali v svoji družbi, če bi vas ta tren stihotapil izza teh zidov. Povejte odkrito!

— Lahko, je kanil v glas malček ciničnega smeha.

Sodnik ga je na hitro z laborantskim instinktom razstavil in ugotovil, da dvomi na dnu o tem, kar je bleknil.

— No, je blago povzel sodnik, zadaviti koga, ubiti, se pravi končni posledici davljenja, potem pa brez očitka vesti spati in jesti. Veste kaj...

— Pa saj bi umrla, je odganjal Kalderman val sodnikovega pritiska.

— Ne dvomim, saj bova jaz in vi tudi. Oba se bova stegnila pod zemljo in prisluškovala šumu od tam zgoraj, ampak zato nima noben tehnik ali sodnik iz ljubljanskega okrožnega sodišča pravice ali kakšne samozvane dolžnosti združgati mojih ali vaših vratnih kosti. Ali pa jih ima, če poslušam vas.

— Ne, ne, se je zgubljal Kalderman. Nima. Ampak...

— Vidim, da ne morete sprejeti moje sodbe.

— Ne, je priznal in gledal v tla.

— Zakaj se vam zdi krivična?

— Ona bi tako ali tako umrla, je izdaval, daveč se z glasom.

— Četudi, četudi. Saj sem vam povedal.

Kalderman je zasigal s slinami.

Vest! je zagledal sodnik njegove trepeče čeljusti in zobe. Tam se najprej pokaže učinek njene budnosti.

— Vaša hčerka, kaj bo rekla, kaj, ga je zažgal z glasom, polnim hlapov jezljivosti in pretiravanja.

Kalderman je zamahnil.

— Trplje-nje, je pojedel besedo napol vprašalno, napol povedno. Koliko časa? je potegnil svoj notranji pogled v svetlobni čas.

Ne do tja, ne, ne, se je razveselil sodnik njegovega pretiravanja.

— Dostojno, je postavil trezno predenj svojo vazo glasu. V vazi pa je cvetela brezmejna praznina.

— Do-smrt-no, je v treh valih zdihnil Kalderman za sodnikom. Do..., je še ujel ravnotežje med samousmiljenjem in stekleno trdoto. Do smrti premišljati, kako sem zadavljaj to babo, ki me je sama nagovorila, da jo...

— Sodna preiskava, bodite no na mestu, je neizpodbitno dognala nekaj drugega, Kalderman. Preiskovalcu niste zinili ničesar o kakem namigovanju.

— Nisem? je iskal stik s preteklostjo, in ko ga je našel, jo je obvohal kot urinski kristal psice.

— Nisem, je tiho, res komaj zaznavno priznal.

— Ampak so te stvari na svetu, je zavaloval Kalderman.

Spomnil se je bil, da je tisto le nekje bral.

Kje? Kje? gre s spominom za nekakšen vogal. Ne spomni se, kje, spominja pa se, kaj je prebral.

— Punca je imela šestnajst let, je bral naglas sodniku. V Parizu se je pa zgodilo. Punca je vedela, saj je potlej priznala psihiatru, da ne bi smela ven ob taki uri in na takšen kraj. Jasno, da so jo nataknili. Z našimi besedami: posilili. No, potlej je nastal vik, krik. S tisto njeno mreno se je ukvarjala ameriška ambasada in celo častitljiva francoska vlada. Pa tisk, kajpak. Psihiatér pa, ki se mu je podvrgla, ko je prišla nazaj v Ameriko... Ja, Američanka je bila, zdaj sem se spomnil. Ta je pa rekel, ko so bile preiskave končane: kar je iskala, je staknila.

Sodnik se je zarežal: — A s tem mislite naplahtati ves naš sodnijski kolos! Veste, Kalderman, je stopil v njegovo razgreto bližino. Smrt, življenje, le ni razdevičenje. Možno pa je..., se mu je zareklo.

— No, je pograbil Kalderman.

— Ja, ampak to ne drži. Pomislite: živčni babji himen ali njeno življenje.

Zakaj ne, je hitel Kalderman. Stara je bila sama. Bogve kolikokrat je razmišljala, kako bo obležala z bolnimi nogami in brez glasu. In da bo vzela konec lačna, žejna in brez človeškega pogleda. Ni izključeno, da si ni zaželela, da bi raje konec najhujši, samo ne tak, da je ne bi nihče slišal, nihče videl.

Ne, ne, je odkimaval sodnik.

— Zakaj ne? je rinil Kalderman v njegovo neodločnost.

— Pokličiva jo! je tresavo predlagal sodnik.

Kalderman je prebledel in mesečno zasijal. Rekel je samo: p...

Njuni spomini so s hitrostjo misli segli v kozmos našega nastajanja in izginevanja. Oddajala sta se na najvišji frekvenci.

Stara je bila daleč že, nekje v četrti galaksiji.

Hitrost misli jo je v sekundnem nihaju postavila v celico. Valovala je kakor kak bel kožnat preparat v valju s špiritom.

Kalderman jo je začudeno opazoval. Sestavljali so jo delci bele svetlobe. Polna je bila tudi luknjic.

Žrejo jo, jo je gledal svetlo.

Taki smo, je dihal sodnik in se je ogibal z glasom.

Starka pa je zašumela kakor Julka Vahen na ekranu in se za hip spet vdala razkroju.

— Zakaj si me ubil? je votlo zabobnelo.

Kaldermana je vrglo čez posteljo ob zid.

— Ti, ti, se je spet prikazala kot Julka Vahen iz ekranskega snega.

— Atelškova! jo je zaustavil sodnik. Kako je pa bilo pravzaprav?

Stara je vrgla nazaj svoj prazen obraz in obstala med obema spet kot nihajoči preparat v valju.

— Mm, je zajokala za svojim pogrebom na Zemlji. Mm, mm, je izrivala divje, gluhoneme glasove.

— No, no, kako je bilo? jo je tolažeče prekinjal sodnik.

— On, je stegnila roko iz svetlih delcev kot Julka Vahen po gumbu za prekinitve glasu, on naj začne začetek. Jaz sem takrat spala. Jaz ne vem.

— Povejte še enkrat, Kalderman!

Ta je z zmedenim pogledom odrival starko.

— Dajmo! je nestrpno vpadel sodnik,

Starka je za korak popustila in se odmevlila v kot.

— A od začetka? se je izvijal iz pločevinastega oboda strahu. Z glasom je potresal kot z vanilijem: belo in rahlo, rahlo.

Sodnik se mu je priklonil, ko da je pred njim nabito polna dvorana.

— Šestega oktobra je bilo, je izscal s tenkim curkom glasu, v katerem so bile primesi krvi.

Starka se je zatresla. Zazeblo jo je kakor jesenski hrast.

Prvikrat sliši sledi, ki se tihotapijo k njenemu zglavju.

Sanjala sem o vodi, se je spomnila. Drvela sem po praznem toku navzgor.

— Pila sva z Obrsnelom, je začel priznavati Kalderman. Pa nisva bila pijana, ko sva šla ven iz gostilne. Imela sva ga toliko, da sva pošteno razsvetlila svoja temna telesa. Zavrtel sem se po sebi, po tisti lepi dvorani. Bil je to brezmejen prostor. Moja volja se mu je nekako prilagodila in postal sem cel bog.

— Poskusim ubiti. Najprej prijateljico ali sošolko svoje mame. K njej so me bila gnala razživila semena v modih. S tolkačem za krompir ji razbijem pisker. In glejte: harmonija v tistem prostoru v meni se večja. Uboj mi je del več ko dobro. Zdaj me vse skup vrne v neke višine, kjer kar gomazi vse od sozvena. Postajal sem nekakšno strgalo za zvoke. Zatikal sem se v kovinske izrastke, ki so izzvenovali, ti zvoki pa so me nosili ko množica misel predsednika vlade. V vse to se oglasi Obrsnel in reče, da nama zmanjkuje denarja. Ne boj se, zapojem z opernim čustvom, a manj z opernim glasom. Takrat se spomnim, da ima ..., je vrgel pogled v mirujoči kot, od koder je prisluškovala dre motna belina.

— V kredenci ga je imela.

— Ne, v ta nizki omari, se je oglasila stara.

— Ja, potlej sem ga res tam našel, ampak prej sem mislil, da je v kredenci.

— Potlej pa reče Obrsnel: na kaj misliš? in se še stika z mojo dušo. Kot paglavec je lezel vame skozi zenice.

— Mislim, na kar mislim, sem mu odgovoril in malo porazmišljal. Nič več nisem bil tak bog kot malo prej. Prostor v meni se je zožil. Hudič, se začudim, svojo sem lahko stisnil, te pa ne morem. A... se

spomnim. Ponižati jo moram v nič, da jo bom lahko. Rečem dvakrat, trikrat: prekleta iz prekletstva vzeta baba... Pa še nekaj, pa še, še... Zubelj slepe moči me objame. Zajame me sajgonska molitev v plamenih. Že molim k nekakšnemu Budhi. Zagorim v žoltem strupu morivca.

— Obrsnel hoče stran.

— Ne! ga ujamem za roke. Čutim, kako se strese in kako sem ga že navezal na svojo zlo popkovino. Potem rečem še dvakrat: prekleta pohota stara, in povlečem za sabo Obrsnela.

Čutila sem to, se spomni stara. Takrat sem se zbudila, na okno je bil veter, po strehi pa so praskale veje tepke. Pa je zaspala. Prav slišala se je, kako spi. Kakor papir je nihala, šumela.

— Noč je bila nizka, nadaljuje polteno Kalderman. Skozi kožo mu je prisevnil prvi pot in ga razsvetlil kot mastno ribo. Ves je nadoma svet od te svetlobne maščobe.

— Zvezde, štoklja po tisti noči z glasom, so kamni v veliki reki. In ne hodiva po zemlji, ampak po nebu. Vijoličasta modrina naju ovija kakor ljudskega boga na vrtu Getzemani. Bil sem duh.

— Glej! pokažem Obrsnelu mehke oblike njene kože.

Noč je bila zmeščala streho v mah.

— Tam je ona, dahnem.

— Katera ona? prezeba v globinah svojega vrela.

— Ki ima denar, jebenti! odgovorim. Ki spi kot krt.

Nisem še spala, nisem, prisluškuje stara spominu in hkrati Kaldermanu.

Po strehi zapraskajo veje. Na okna udari veter.

— Kako? vpraša Obrsnel.

— Glej, mu pokažem tepko. Ti mi držiš ravbarske lojtrice, sebi pa pristaviš metrsko poleno. Poj pa pet ceglov s trama in skozi luknjo...

— K njej, zanese Obrsnel premrl glas.

— Ona bo spala, rečem naglas, da bi ga prepričal, da ne mislim daviti ali kaj drugega.

— Obrsnel me pogleda. Jaz se zaprem in on zablodi po površini mojega pogleda kakor mravljinec. Verjame, vidim. Jaz pa sem že takrat vedel, da se lahko prebudi..., je pokazal v kot, kjer se je starka premikala kakor v svoji veliki postelji med sanjami.

— Vedel sem, da se bo. Čutil sem skozi temo, da me že gleda. Kakor zvezda iz svojih daljav se me je dotikala z leskom v pogledu.

— Šla sva. Trava nama je grizla podplate. Meglice so naju tiho opazovale. Tam je bila kaka bala megle, tu, mehka in vodeno bela.

— Obrsnel je bil sicer rojen tat, toda zdaj se je tresel. Jecal je tam v sebi poštevanko številka ena. O, jaz sem pa hodil! Vmes pa sem si dopovedoval, da je ta... ravno ena taka... kot prijateljica moje mame.

— Potem pa niste šli krast, se je oglasil sodnik.

— Ne, jaz že ne. Jaz sem vedel, da jo bom...

Gledala sem ga, vidiš, se je nenadoma zavedela stara tam v kotu tistega svojega izstopa iz sebe, ko se je videla ležati v njegovih krempljih. Videla se je, kako izstopa iz svojega telesa.

— O, jaz sem vedel, vedel. Njen pogled mi je svetil kot betlehemska zvezda. In naenkrat je bilo konec prirode ali kakor že pravite naravi. Zaletela sva se s svojo hitrostjo v njeno hišo. Ta naju je zaustavila. Ogledala sva si črno sivo steno. Mir v njej. Tepka je rinila v nebo kakor sedemnajstletnica brez joškov.

— Zašepetava.

— Da vam povem: samo tistega šepeta me je še groza, drugega nič. Tisti šepet je pa res vseboval lomljenje človeških kosti. Kosti so bili soglasniki, in iz njih se je usipal rdeči mozeg.

— Potlej se je pa začelo.

Dremota v kotu je zdihovala.

— Kaj? je vzdigoval Kalderman ramena. Naj povem?

Sodnik je pritrtil.

— Splezam, je z docela spremenjenim glasom nadaljeval. Obrnel mi drži lojtrice. Hop na vejo. Odzibam se na drugo, tretjo. Tudi njemu je šlo. Drevo se je vznemirilo do korenin. Začutil sem se v zemlji med tistimi koreninami in vlago z eno kito. Sestopiva z drevesa na streho. Opeka začne pokati.

Slišala sem, je prepoznavala jeke.

— Pod nama so se vozile semtertja megle. Stale so tam ko ovčice. Butaste, debele. Smrdče po vlagi in zemlji.

— Opeke sva neslišno odložila.

— Iz odprtega podstrešja so zadišali odimljeni tramovi: suho in slano. Dalje: cunje s svojimi grenkimi, bombaževinastimi mislimi. Stoletni koledar, kjer je neki stari oče zapisal težo bika.

— Voham teh sto let življenja. Kaj je sto let? mislim. Sto let je smrdljiva cunja in smrdljiv papir. In stopim v teh sto let. V temo, ki je postana, razvlečena kakor razpadajoča in gnila voda. Duh je mehak.

— Zdaj zadiši po starem urinu. Najbrž je kje kaka kahla polna še od prejšnjega rodu.

— Psss, zasiče Obrnel, ko zadenem ob prazno kišto. Ta da alarmanten zvok od sebe, da se strdim v ledeni kristal.

Slišala sem, slišala, tenko prisluškuje stara v kotu. Nato si stopil na leščerbo od kolesa, ki je zahreščala kakor kura.

— Jaz še enkrat zledenim. Stopil sem na pločevinasto reč. Šele po tem hrupu se mi odpre pot na stopnice. Tam pa spet vonj po razpadanju. Kuhan krompir.

- Za kokoši, odgovori stara.
- Se mi je zdelo, da zanje, ji je odgovoril Kalderman, saj prašiča niste imeli.
- Potlej sva šla pa dol. Ampak — tiste stopnice. Jebem jim mater! Jebem jim tistega, ki jih je zbil skupaj! Vsak gram mojega telesa so zaznavale. Jamrale so, jamrale, ko da se bodo zdaj zdaj veselo sesule.
- O, kako sem vse to poslušala! In kako dolgo, kako dolgo! Takrat pa se me je dotaknila smrt. Umrla sem. Dalje je živelo nekaj drugega, jaz ne več.
- Na tla v vežo sem prišel moker od potu, zbit, da sem se lovil. Obrsnel tudi.
- Najprej sem zavohal mleko. Mačji drek. Stare čevlje.
- Obrsnel je sedel na stopnico.
- Kje ima? mi zašepeta.
- Tamle, sežem po kredenci. In tiste stare kredence! Jebem jim mater! Spet jamra les, škriplje. Pustim in se nasmejem. Čutim, da je ona v sobi budna.
- Takrat me je zadnjič ožela smrt, odmisli stara v kotu. Težko mi je bilo, ko sem se krčila.
- Halo! zavpijem.
- Kdo to vpije? vpraša sodnik.
- Jaz, jaz, vstaja stara.
- Kalderman nadaljuje: — Z Obrsnelom se zažreva drug v drugega. On jo misli kakor maček ubrati po stopnicah in skozi luknjo spet med meglice, ki so blejale. Ali — ali se nagnem h kljuki. Odprem. Sedi sredi svojih blazin. Bela kakor duša. Kakor odtis Julke Vahen na praznem ekranu.
- Potem je prihajal k meni s koraki časa, je začela jesti starka svoj glas. Vedela sem, da hodi k meni sedeminsedemdeseto leto. Leto smrti, ki sem si jo želela. Spoznala sem njeno obliko. Čutila sem jo že celo leto, le prepoznati je nisem in nisem mogla. Toda zdaj, ko sem ga zagledala, sem vedela, kdo je — on.
- Moja smrt, moja smrt, sem brusila z mislijo ustnice, da bi jo bile pripravljene požreti. Ker to je žalitev: takle pokvarjen pankrt, zanikrn ko gnida v hlačnih šivih, mi je poslan od posmehljive in nesramne usode za smrt. Ne, ne, vam rečem.
- Ko sem bila mlada, sem si svoj zadnji izdih predstavljala res ko poseg skrivnosti. Kot Jezusa, ki pride k tvojemu zglavju in reče: Tvoja duša je ozdravljena. Na zadnjem hodniku moje pameti ni bilo pomisli o postavnem mladcu z belimi in močnimi rokami.
- Ampak vi ste si je želeli, smrti?

— Želela že, ampak ne moških rok za vrat, gospod. Saj to ni smrt. To je bolečina. Mene še danes boli ves duh vratu.

— Vi ste si na tihem želeli tudi telesa tega mladca.

— O gospod! Moja spolna želja, da, to je bila moja smrt. Tako sem si želela sperma. Enega samega dišečega sperma! Za ječmenovo zrno življenja. In to je bil — greh. Grešila sem, grešila.

— On, on, je lovila glas, je prihajal tako naravnost. Neee, sem sršela vanj kot goska. Brž sem se ločila od telesa v gibkem odskoku,

ker bi me bila ta gnida res ubila. Potem sem stala zraven in gledala in čutila vso tisto silo, ki mi je lomila vrat.

— Pa niste posegli vmes?

— Sem, ampak moje roke. Jih čutite? se je stegnila vanj iz kota. Sodnik je nastavil lice in z njim zaznaval samo praznino.

— Gledala sem potlej to nerazvito uš, kako me lomi. Kako se vdira v moj loj na vratu. Imel je občutljive roke. Njegova koža, sem začutila, zaznava lunine žarke. Do zadnjega je čutil tresljaje zraka, ki se je usipal iz mojih razluknjanih pljuč. Oni tip mi je pa sedel na kolenih in se ujsal. Najbrž je medtem pel.

— Dolgo se mu nisem vdala. Ne, sem rekla, se boš pa že spotil, in tudi ti se boš usral, preden me boš zavil v konec. In res: kot iz mene, je lezel tudi iz njega drek.

— Res? ga je vprašal sodnik.

— Hudiča, res, je debelo povedal Kalderman in se popraskal po omenjenem delu telesa.

— Hahaha, se je zahahljala starka. Potlej sem umrla. Ampak zasmrdelo mi je gor pod nos po pregnetenem segedinarju. Spomnim se še, da sem mislila: jaz sem jedla jabolka, potlej, po tej misli pa je postalo vse strašno nejasno, nedoločno, brezmejno. Začelo se je dolgo, dolgo čakanje.

— In potlej?

— Jaz sem začutil mir v njenih vratnih mišicah, je utrujeno prevzel pripovedi Kalderman. Bila je mrtva, tresoča beljakovina navadnega kurjega jajca.

— Razklenem roke. Že nekaj hipov se niso več grele pod mlazom njenega toplega dihanja.

— Hudič, jo pogledam, ubil sem jo. Temne očesne jame so kakor biserovina v mraku. Usta se ji svetlikajo.

— A je konec? vpraša Obrsnel in si šlata zadnjo.

— Kaj pa je? ga gledam.

— On pa: vsa njena kolena so mi zlezla v krajce.

— Zasmejala sva se. Kratko. Kot strela. Ona pa je nemela vse bolj in bolj. In to je postajalo tako glasno že, vpijoče, da sem bil poln nekega gromkega dretja, toda tihega, spočetega v globinah vode.

— Ven! sem zakričal.

— Obrsnel je zletel po zraku.

— Čakaj, sem ga privlekel nazaj. Denar, a ne?

— Trepeta, pizdič, jeclja, da ga je strah. Ti, sem mu rekel, boš kar k nji legel, če se ti bo preveč mudilo. Bosta tak par, orkamadona!

— Šele zdaj je pomagal brskati in jemati.

— Ko sva v tisti smrdeči tišini štela pettisočake, je začel njen petelinc. Odsunilo naju je skozi strop in pogledala sva na polja, ki jih je slikal čopič z barvo mraku. Bolj pa sem se podelal zaradi podobe jutra, ki me je spominjala na neko risbico, ki ni bila nekoč vseč moji učiteljici.

— Jutro je, pove Obrsnel, ta stari tat pettisočakov in ženskih hlačk. Glavca sta, ti in pa petelin, mu rečem.

— Ja, a ni mar jutro? se užali.

— Pokupi čavre! brcnem v balo perila. Po moko! ukažem in jo že sam staknem medtem na polici. Posipnem na staro. Kakor popudran dojenček je. Pobelim ji še obraz. Neverjetno strašna je. Zdaj me gleda izza bele tenčice. Posipam povsod, vse. Ritensko se umikava na podstrešje, moke pa zmanjkuje. Vržem tisti škrnicelj in jo ubereva proti luknji v strehi.

— Še nekaj vesoljskih korakov in že sva na dnu debla, stikava se z naravo, kakršno sem nekoč namalal učiteljici in je ni marala, češ da je packa.

— Zdaj šele sem svobodno dihal. Zajemal sem kakor s korcem. Zrak je bil hladen z okusom po nafti. Kakor vsa moja rodna dežela. Obrsnel je puščal vrtajoč curek v zid. Meglice so že odhajale. Drsele so spat. Na nebo pa se je risal dan. Namesto svetle svetlobe se je razlivala proti zahodu temna svetloba. Ampak tako se dani po vsem svetu. To sem vedel že dolgo. Dan pride tako kot noč.

— Kaj pa zdaj? se je stresel pes Obrsnel.

— Zdaj, sem mu rekel, bova razdelila plen. Vzel sem kuverto s pettisočaki in mu odmeril sedem milimetrov te izredno dragocene snovi, osem do deset milimetrov pa jo je ostalo meni. Oni jo je kar vzel. Nič ni rekel: oh ne, kakor vam je govoril na obravnavi. Zatlačil si jo je v naritni žep to dragoceno snov in se usmeril s pogledom proti jelšam, kjer je čemela vas z gostilno, trafiko, izpostavo milice in šolo.

— Pa ti, kam misliš? me je pobaral.

— Zdaj je čas za spanje. Spat me tišči, sem mu odgovoril. K stari grem, sem se pretegnil.

— Potegnili je slino.

— Cuzaj, cuzaj, svojo neumnost! sem mu bil še rekel in se že začel vdirati v travniško mahovje.

— Pa ona? zakliče za mano Obrsnel.

— Počasi sem se obrnil nazaj. Pokoplji jo z miličarsko godbo na čelu, sem mu rekel.

— Ja, ne, se je vznevoljil, isto morava govoriti, a ne, če naju kaj vprašajo.

— Tepec, nimava kaj govoriti isto, ko nisva bila zraven, sem mu zabrusil.

— Ja, a ja, se je začel oglašati in tako dalje. Pomižiknila sva si, ampak on me je nekam zdebeljeno žrl, kakor da mu zabijajo v danko kol.

— Izdal me bo, sem začutil nenadoma. A sem že hodil, hodil k stari. Tiščalo me je spat in na tisto. Moral bi se bil vrniti, če sem hotel mir. Moral bi tega tepca poklicati nazaj in položiti v močvirje. Moral, če sem hotel spati. Odspati tisti zadah po napol zgorelem zraku v človeškem telesu.

— Pogledal sem nazaj. Obrsnel je odskakoval proti vasi kot frnikulca.

— Ta se bo tja proti poldne zakotalil na milico in se zeleno odkozlat. To se pravi: šel bo izlit svojo sveto dušo, zato da bo imel mir. Da mu bo odpuščeno. In da bo spet lahko z apetitom žrl, kar mu bodo dali.

— Do ene, pogledam na uro. O ja, bo. Naspal se ne bom do konca. Ne bom se opral v čudovito globokem spancu od vsega tistega postanega dihanja, ki ga je stara izbljuvala na moje roke, na moj obraz, v moj pogled in v moj sluh.

— Petelini so prepevali kot trobente. Dan je prihajal iz vseh lukenj. Pravzaprav noč. Noč, temo, so podile svetlobne strele sonca.

Koča moje stare je bila že razrahljana kot budilka, ki je oddrobila pet zjutraj. Mala se je drla. A oče le mora biti oče. Vstopil sem. Napažati jo je bila začela iz blede rumenega hlebca.

— Oo, se je zganila, ko me je zagledala, in s kančkom rute zakrila svoje vime.

— Nič, sem ji rekel, kar sedi. Spal nisem, sem rekel in skril očesna dupla, kar sem zapazil na njenem obrazu skrb. Lezla ji je ob nosu na razporek zgornje ustnice.

— Delali smo, sem rekel, in v trenutku me je laž ožela, da me je zabolet.

— Ne, pili smo, sem se popravil. Pili do amena. Zdaj sem pa tu, sem se stresel in jo pogledal. Verjela je. Zibala je otroka kakor ovčko za striženje. Otrok, sem videl, pa se je vpiljal v kožo. Hotel sem jo že vprašati, staro, če jo to kaj boli, ko jo takole sesa ta mucka. Ona pa se mi je smehljala, češ, glej, glej.

— Ah, sem se zazibal z mislimi, vse babe so enake. Vse bi bile rade posesane. Za to gre. Za nič drugega. Sesati, sesati, sesati in posesati mleko življenja.

— Tako bom, je rekla.

— Šel sem v kamro. Obleka je odpadala od mene ko z zrelega sadu olupek. Cepil sem se do samega jedra. Ognja. Do pike, kjer je vse: jaz in moji nasledniki.

— Nag sem se polegel po mrzlih rjuhah. Po lanu. V rokah pa sem držal ogenj, kjer je vse: jaz in moji nasledniki. Steklo mi je bilo čisto kakor mlaj. Zamizal sem. Prišel je moj dan. Moja svetloba, moja tema. Prijel sem mlaj in začel razmišljati: cepiti čas do aretacije. Natančno sem ga razdelil: nekaj otroku, stari in svojemu telesu.

— Tema pod vekami je bila močvirno mrzla in dušljiva. Raje sem začel spet gledati. Tako tesno je bilo v tej kamri. Na nekaj me vse tole spominja, sem začel z mislimi netopiriti pod stropom.

— Iskal sem stika s tistim izmikajočim se spominom.

— Šel sem mimo Kristusa na križu. To je bil star bog. Okoli dvesto let, je menila stara. Spomin pa se mi je izmuznil, v navideznem loku se je ugreznil v brezmejnost. Začel sem si raje ogledovati tega moža, visečega, trpečega na križu.

— Stara še ni hotela vstopiti. Ne vem, zakaj ne.

— Seveda sem se ga dotikal površno, moža na križu. Malo sem vedel o njem, malo vem tudi danes. In še manj, kaže, bomo vedeli o njem v prihodnje.

— Stara pa ni in ni hotela priti. O, kadar ženske spoznajo, da se nad njimi zbira strast, takrat se bodo obnašale... Vse so tako ignorantske takrat. Namesto da bi šlo hitro, se ti prevrača po svoji preprosti domišljiji kot ruletna kocka. Misli: bogvekaj bo zadela. Milijon! In meni se je tako mudilo spat. Obsnela sem kar videl, kako se valja po Brcincih od vrat do vrat. Kaže svojo nesrečno žalost, ki se mu je zarila v krajce.

— Daj, madona! sem zaslišal staro, kako ogovarja otroka.

— Daj, pridi! rečem še enkrat. No, potem se ji je le zluštalo. Vstopila je, prijateljica moje mame. Rdeča kakor svete podobe. Zadišala je po žajfi.

— Daj, daj! sem jo povabil z roko.

— Slačila se je kot mrlič. Šelestelo je z nje tisto krilovje! Potlej pa je le zlezla pod odejo, podgana kosmata! Zamigala z repom. Pozebla z glasom. In že mi ga je držala, steblo. Mlaj moj prvomajski!

— Kje si bil? je hotela vedeti. Mraz v glasu ji je pojenjaval. Jaz pa sem se že ugrezal v mir in toploto. Poiskal sem njene mehke noge. Staro, razvlečeno testo in ga še bolj razvlekel.

— Stari je zmanjkal glas. Kot zrno kave ga je zmlela v svojem mogočnem grlu. Potem sva pa začela globoko orati. Z lemežem sem se dotikal, to sem dobro čutil, ustja najbolj skrivnostnega dela materije.

Če bi pogledal skozi tisto luknjico, bi najbrž videl centrifugo za vesoljce in bi lahko vzklikal kakor Gregorčič: Človeka ustvariti nikar! Ampak jaz nisem Gregorčič. Jaz se ne bojim nobene centrifuge. Naj nastaja človek v zaboječku za kvas ali v naylon vrečici, jaz ga bom delal zmeraj z isto silo ljubezni. To, delati ljudi, je najlepše v našem zanikrnem življenju.

— Stara je hlipala od sreče. Raztegovala je usta v nasladi, da je bila res že neužitna. Potlej sva padla vsaksebi. Jaz sem po enerciji že rinil v svojo smrt, ona pa me je kot razbrskano mravljišče obsedla z mislimi in občutki. Seveda čisto slepimi. Tacala in ugibala je tam po meni. No, da je imela dvajset let, bi si drznila dobiti zadoščenje še v besedah. Iztresala bi iz mene moje skrivnosti kakor prah. Ker pa je bila prijateljica moje mame, stara kot svet, je morala biti vesela, da se je sploh našel kdo na tem svetu, ki je hotel nakrmiti njenega trdoživega zmaja.

— Navsezadnje je pa le za nekaj dobro, če imaš staro mrho za ljubico.

— Obrnil sem se k svoji dobri, stari steni. Njen nevidni objem me je posrkal. Začel sem spati. Rahlo, prisluškujoče. Malo sem še zmerom mislil na preteklo noč, na Obrsnela, na ležanje s staro. Ali bo zadosti samo enkrat, sem mislil, vsaj za bolj živ spomin jo daj še enkrat, sem si hotel prigovarjati. Takrat pa me je zmanjkalo. Zavalil sem se v duh, siv in pust. V ocean. Vrnil sem se v prafaktor. Postal sem preprost, lahak. Nikjer nobene odgovornosti več. Nobenega učitelja božjega ne hudičevega, ki bi me bil učil meščanskega vedenja pri mizi. Ena sama reč pri tem spanju pa me je le rezala: zavest, da bo spanja na neki točki zmanjkalo kakor svetlobe. Zato sem začel hitro in hlastno spati, da se naspim za čas, ko tega za dolgo ne bo več mogoče.

— A kmalu sem zaslišal, kako se bliža konec. Tam na tistem koncu so zaropotali piskri. Začenjali so se oblikovati neki nejasni glasovi. Prislunem, če bo iz njih le beseda. Če ne bo, so le sanje.

— Bo, bo! me žene ven iz sna. Zvok me prižge kot luč. Pogledam. Zraven postelje stojita dva miličarja. Gledata me kot komaj živega psa. Aretacija! se zavem v hipu. Zavem se pa v hipu, da so tisti glasovi v snu imeli isti pomen.

— Aretirani ste, je povedal tisti Primorec.

— Zakaj? vprašam.

— Na postaji ti povemo, zakaj, se je oglasil naš človek.

— Ja no, se zbašem na roke. Nag sem, rečem.

— O, kar napravi se, reče naš človek.

— Nag? še enkrat vprašam.

— Ja no, se priglasil Primorec, oblečeni se ne napravljajo, kolikor vem. Dajmo!

— In sem zdrknil kakor iz krematorija. Bel, svetel. Gate so bile na tleh.

— Madona, tako bel še nisem bil, se gledam, medtem ko se oblačim. Ko se bašem v svoje cunje, v svojo pasjo uto, ki je smrdela prav po pasjekih.

— Onadva pa sta uradno vdihavala in izdihavala. Nista me gledala na stežaj. Z interesom. Zrla sta skozi nekakšen sram na moje govno. Najbrž sta bila onadva enaka reveža kot jaz, kadar sta bila naga.

— Sproščeno smo zadihali, ko sem bil spet spravljen v obleko. Oblast nad človekom je moralnejša, če je človek v dekorju. Nad nagimi so uživali samo nacisti.

— Si? utripne z nekakšnim metuljčkom pod čelom Primorec.

— Sem, odgovorim jasno.

— V kuhinji sta bila še dva. Stara pa se je zatekla k otroku, ga pozibavala in se prilizujoče ponujala v zaščito miličarjem.

— Samo ošinil sem jo, packo staro. Kaj naj s tako moralo! Prideta dva predelana Primorca v policijo, baba pa prec v njihovo debelo črevo. Vpričo mene. Pozabi, da sva bila pred šestimi urami drug drugemu pod kožo, kjer sva počenjala najlepše stvari. Stvari za v spominsko knjigo, ki jo nosiš v sebi do smrti.

— Ne, ne: pozabila je preveč olikano povedano.

— Kaj pa žena? me opozori miličar na staro.

— Ni žena, povem, obrnjen stran od te prilizujoče mrhe.

— Ni? se začudi Primorec in skomigne. Kaj pa je?

— Materina prijateljica, rečem naglas, da je staro oblilo mrzlo in vroče.

— Pa tole ... de-tee? vpraša naš človek.

— Tole dete, sem le moral pogledati v tisto dete, je pa moj pridelek, ki se vas nič ne tiče.

— Alo, se zadere vodja patrolje in nakazuje z roko: daj, objemaj, kušuj, slovo je.

— Spustil sem se ven na sončno dvorišče in se začel solziti.

— Oni štirje so se nagnetli za mano in me zrinili z valovi svojega butastega življenja v džip.

— Hvala bogu! sem se oddahnil. To je edini logični konec mojega tavanja na tem svetu. Človek je sicer sprva nekoliko presenečen. Telo ti drvi v neko slabost. Šibiš se, ko si aretiran. Jecaš. Spotikaš se, toda padca ni in ni. In ko ga le ni, se spet ujameš v nadaljevanje svoje lastne hitrosti. Čutiš, da se nadaljuješ samo zato, ker si aretiran.

— Hudičeva logika je ta svet! Kakšna šele mora biti v smrti.

— Vem, če me ne bi pričakala aretacija ob mojem prebujenju, bi se spustil v nov uboj. To sem bil doumel kmalu po aretaciji, ko sem razmišljal o logičnih zaključkih, ki slede na tem svetu našim dejanjem.

— In zakaj potem toliko protestirate? se je po dolgem molku spet zbral skupaj sodnik.

— Ne vem, je spregovoril Kalderman, kaj je smrt. Če bi vedel, bi vas odsunil kot vodo. Bi ubil tudi vas. Tako pa je to sfiga, ki jo razvozlavajo bolniki in meni enaki. Nerazumljiva je. Jaz je niti malo ne razumem. In jaz je nočem. To ni logičen zaključek mojih dejanj. Tako čutim.

— Ni, ne. Kdo pa to pravi? se je vnesel spet sodnik.

— Vi in vaša banda porotnikov.

— Mi smo s smrtjo izvedli samo pritisk, da bi jo izgnali iz vas.

— Ampak trpeti, je segel bolno Kalderman v besedo. Ne govorite mi, prosim, več o tem trpljenju! je začel rasti v nesluteno moč. Zginite s svojo zlagano pravico! Ni pravice, se je vzpel v goro velikega, ogromnega glasu. Ni, dokler jo bo rezal človek. To so samo sanje, bolna domišljija — ta vaša pravica. Izrod. Rak, ki ga blebeta človek vsak dan, vsako uro. Poserjem se na modrost človeštva! S kakšno pravico me bo ta modrost ugonobila?

— Sveta izročila, boste dejali, vem. Poznam te flavze. Župniki so jih polni. Življenja svetnikov. Uravnovešeni porotniki.

Sodnik, ki se je že razkrajal v delce, je še uspel navreči: — Kdo jo je pa dal vam, pravico?

Kalderman, ki se je valil v dimu svetlega glasu, je za hip obstal, potlej pa zamahnil in tiho odgovoril: — Na vse to sem vam že odgovoril.

Sodnik je razpadel v prve jutranje lise.

— Smrt! je zanosno spregovoril Kalderman. Samo meni povej, kdo si? Potiho mi povej, je nastavil uho. In v ušesih mu je zagrgala utrujenost. Tišino zidov je zajel nemir.

Star sem dvajset let

pa moram it' po svet'...

je segla spet vanj melodija in ga zatresla. Zaječal je, se zasmilil samemu sebi in začel jokati, daveč se, kakor da rodi otroke.

Ne trpeti, ne trpeti, so ga preletale misli, medtem ko se je davil. Nič več, nič več.

— Smrt! se je stekleno, norčevsko zagledal v šipe, kjer je dan delil svoje prve sledi.

Segel je z utrujenim gibom po postelji, sedel, legel in se zagledal v ples rdečih, belih, črnih in rjavih cvetov, ki so se usipali za vekami.

Bil je sredi te igre, kjer je postajal tudi sam žarek, iz katerega se je porodil nekoč, v pradavnosti. S to resnico se je spustil v globine sna. In imel je občutek, da leti od Zemlje z izredno lahkoto v sredino kupolastega kozmosa.

II

Močno je zvonilo, ko se je zbudil. Svetli valovi zvoka so ga hoteli prekovati pod svojimi strašnimi udarci v nekaj, kar bi bilo sicer še človek, a ne več človek-glas, človek-čustvo, temveč človek-valovanje.

Prisluhnil je noremu kovanju zvonov.

Trdi zvoki so ga ploščili v tenkost. Naenkrat — odsekano — pa je kovanje premolknilo, in občutil je samo še pojemajoče valovanje zidov in samega sebe. Ko pa je še to izzvenelo v nedosegljivost, je bil spet ves v mejah svoje kože, sklepov in reber. Občutil je bitje srca, ki je suvalo s tistim svojim kljunom. Občutil je čas in sebe v njem.

V občutke mu je kanila noč, ki jo je preživel, ves stolčen po robovih svojega bedastega življenja. Jezik se mu je lepil za zobe. Usta pa je imel obložena po sveži kovini, kovini, ki so jo pravkar kalili do betlehemske plave.

Poldne je, je izžarel misli. Hotel je zakleti, pa se je zavedel, da nič več ne pomaga.

Kletev, je pomislil, in misel mu je obležala kot zdebelen jezik. Občutil se je slabotnega, prepitega. Začel se je dotikati nejasnih doživetij noči.

Ne! je odskočil od gmote, ki se je začela jasiti v obliki.

Nič več v bližino!

Po hodniku pa se je razlegel glas ključavnice in potem zvok hoje.

Kalderman je sledil z ostrim sluhom korakom in iz preprostega ritma je ujel njihov smisel in namen.

Vstal je in si malce nategnil rokave in hlačnice. Ključ v vratih njegove celice je dvakrat tlesknil v tisti gosti masti za »podmazivanje«. Vrata so se odprla tiho in pobožno. Miličar je skoroda pokleknil, ko ga je zagledal.

— Obisk imaš, je najavil po vsakdanje in na hitro preletel celico, kot so ga bili naučili.

To je bil zanj udarec v pleksus. Bolečina je prepotovala Kaldermana s strmo temperaturo.

— Kdo je? se je zašibil z glasom. Past! ga je ošinila vroča misel.

— Neki pesnik, pisatelj, kaj vem kdo, je zaigral primitivno melo-dijo miličar.

To je bil še en udarec. A šibkejši. Kot zvenenje niklja v žepni uri.

— Kaj bi pa ta rad? se je le sprostil Kalderman.

— Jaz nič ne vem. Vem samo, da sta javni tožilec in sodnik ukazala osebno, da moraš predenj. No, daj, daj, malo se razčesi, je zamešal s prsti miličar.

Kalderman je segel po laseh, vlil v umivalnik nekaj vode, najbolj mrtve vode na tem svetu, in zaril obraz v prosojnost nekakšnega živega filma, na katerega je ta voda spominjala.

A! ga je udarila misel po levi strani, medtem ko je tlačil obraz v nekakšno brisačo. Pisal bo o meni.

— A nič ni rekel, zakaj hoče govoriti? je vprašal iz brisače, ki je popačila smisel besedi.

— Meni ne, zgoraj onim pa jasno, da je. In je zazgončkljal s ključi.

Kalderman je pahnil smrdljivo brisačo na posteljo. Imela je duh po vkletenem krompirju.

— Gremo! se mu je umaknil miličar in se s telesom uglasil na svojega zvitega duha, ki je po leopardovsko prežal iz kožuha.

Kalderman, zdresiran do poslednjih navad, je že nagonsko vedel, na kolikšni razdalji mora čakati, ko se zapirajo ali odpirajo vrata.

— Na številko 25, je rekel miličar in prvi odložil korak v odmevajoči hodnik.

Njuni koraki so se zamešali in nastala je mešanica izredno kompliciranega ritma.

Celica 25 je bila odprta.

Tiger je vstopil. Nozdrvi so se sovražno svetile.

Človek za mizico je vstal in mu ponudil roko.

Čemu roko! je vsekal po nji Kalderman s hudobnim pogledom.

Mehka, lažniva, jo je identificiral. Pocedil je smehljaj in rumeni zobje so izrazili popolno nezaupanje.

Pisatelj ga je začel vsrkavati.

Kalderman je še dalje cedil svoj kitajski nasmeh.

Nerodno mu je, ga je deval iz prve kože pisatelj. Lep je. Glava črna. Rojena za ženske prsi.

Kalderman ga je prebiral počasneje: obraz ima butasto nevaren. Ta, ta... Ta te tudi lahko ubije. Ali pa te zanese v nebesa pred Boga.

Stik med njima je začel dovajati energijo.

— Bral sem o vas, se je skušal nasmehniti pisatelj, pa sem si rekel, da vas moram osebno spoznati.

— Zakaj? se je zasmejal Kalderman. Pogled je precizno nameril na pisateljev vrat, ki je bil bikovsko trden.

— Zato, se je zmedel pisatelj in frcljal s prsti. Vaša nesreča, je prenašal glas kot župnik, je tudi moja, nas vseh.

Kalderman se je razveselil. Potem se je gorko odsmejal in se spogledal z miličarjem, ki je togo poslušal. Vendar je z razžarjeno nitko v pogledu le blisnil po njima, češ saj se tudi jaz smejem, samo tiho, tiho.

— Ne vem, se je spet glasno zasmel Kalderman in zasijal z rumeno vrsto zdravih zob. Po ličnicah pa mu je stekla komaj vidna krvoločnost. In ko je spet odsijal z zobmi celo svoje razpoloženje, so podočniki spominjali na tigrovo lakoto in žejo.

— Zakaj ne, se je premaknil pisatelj. Tudi Jezus Kristus je delil svojo srečo z ljudmi, ki so bili nesrečni. Bog!

— Bog, je dahnil prazno, odmevno. Ja no.

— Ne verjamete v Boga?

— Ne!

— Veste, kdo je bil Jezus Kristus?

Kalderman je dvignil živ, kot kaplja spreminjasti pogled: — Idiot! je povedal resno, eksaktno, kot bi našel otok Madagaskar na šolskem zemljevidu.

Pisatelj se je zagreval v naporu. Prelagal je sklade svojega temnega sveta.

— Krivično ste obsodili človeka, ki je bil zmožen tako čiste žrtve, je rekel pisatelj. Žrtve, ki ni več sporna. Ta je med nami in nas očiščuje s svojim namenom.

Falot je bil ta Kristus, je gledal in premišljal Kalderman. Dal se je nesebično ubiti in izzval sebičnost, kakršne dotlej najbrž niso poznali.

Pisatelj je zaznal njegove sprelete misli.

— Ali veste, kaj je smrt? ga je vprašal pisatelj.

Kalderman se je za hip premaknil v senco, ki je obstajala zraven njega že ves ta čas, odkar je bil tu in se pogovarjal. In ta stik z njo ga je v hipu nekako ubil kot visokonapetostni tok.

— Jja, je izbasal glas, ki je pomenil tudi grožnjo: če ga le še enkrat vpraša po smrti, mu stisne vrat.

Pisatelj se je rešil v svojo smer.

— Glejte, je začel glasno, da je premaknil celo miličarja, ki bi rad duhovno prespal ves ta nepotrební direndaj okoli ničvredneža.

— Glejte! Tudi če nisem v vašem položaju, se sprašujem, kaj sem, kdo sem? je samovšečno zapredaval pisatelj. A se je v hipu prepoznal, da je pozer.

Ne, se je znižal in brcnil v pisateljski piedestal.

— Pravijo ti človek, je drhtljivo povedal in res začutil s Kaldermanom. Meni, njemu, vam. Vpisali so nas v imenike. Zdaj imamo pravico, da govorimo o tem človeku, da je pameten, pa četudi ni, o onem tam, pa da je nor, pa če je res ali ne. To so naši duhovni temelji. Zdaj bomo v teh tirih tekali do poslednjega koraka. In šele poslednji korak nam bo razodetje, da smo hodili po praznini.

Kalderman je imel pripravljeno besedo. Pisatelj jo je bil že naslutil, zato ga je prehitel.

— In če bi se mogel iz tiste praznine vrniti vsaj s pogledom, bi zvedeli za resnico. Toda od tam ni vrnitve. Mi smo živi in v vlogah neumnosti in nemoralnosti. Ne znamo, ne moremo prebiti tistega ovoja, ki je smrt, brez dokončnih posledic.

Kalderman je spet pokazal svojo kitajsko skrivnostnost z rumenim zobovjem.

— Ti si živ, je blodil pisatelj s tihim glaskom. Ti nastajaš, prosim vas, kakor je nastajalo vse to okoli nas tisočletja in tisočletja. Nastajaš. Veruješ v svojo obliko. Veseliš se je. Spoznavaš, kar ti je bilo dano spoznati. V drevo tvojega telesa se vzpenja rast. Predrami se reka toplote, ki je bila doslej le topografski znak na tvojem zemljevidu. Potem ti ta čudoviti šum steče k očem. Vse v človeku pogleda skozi ta okna...

Kaj, hudiča, mi pričvekava vse tole... sranje!

— In ko vas pogledam, se je ostro nameril na Kaldermana, ki ga je stiskala živčna bolečina. Kaj vidim? Človek žarči.

— Kakor slep, je priprl pisatelj veke, otipuje človek okoli sebe. Išče enako topllega, vročega delovanja delcev, iz katerih smo.

Sranje! sta rekla oba. Miličar pa je začel resno sumiti o dovoljenem obisku.

— Prebujena tvar, se je odzval pisatelj na njuno radovednost, je stvariteljska. Lahko rečemo, da si podoben, ves kar te je, enemu izmed tistih delcev, ki poplesuje v spektru.

— In potem pride čas, ko človek najde.

— A denar? je bleknil Kalderman v mislih.

— Ko sij iz prebujene toplote beljakovin, ko delec le-te zdrvi in se veže... Ko se sproži verižna reakcija...

Pisatelj dušljivo vdihuje.

Ta hudič res ustvarja svet, glej ga! mu je bolj natančno preiskal glas in obraz Kalderman.

— In ne vesta ne ti ne ona, zamrzuje z dihom, da je to začetek atomskih razmerij.

— Njej, ga nenadoma pretopli neki jug, se osipajo lasje na obraz. Čas okoli vaju je pesniško absoluten. Ti si kakor mag iz kongovskih prahost. Sila te preseva s tako močjo, da si ves vlažen. In ona te odseva v svoji, navidez mirni gladini. Njene oči begajo od enega brega do drugega.

To pa je, vlečeta v sluh onedva.

— Kdo je na oni strani, ne veš. Ne vidiš. Le slutiš. Potem se popotita drug v drugega s sevanji najdražjega elementa, ki je v nas od vekomaj.

V mamino prijateljico.

— O, je vzkliknil pisatelj, ne iščite tega elementa v stanjih!

— In ona reče: to si ti in dovoli, da se je dotakneš. In že tvojo posodo — telo sleče noč. Koža se obnaša kot sneg, ki blešči. In mož bi ne bil mož, če se ga ne bi dotaknil z ustnicami.

— A zdaj sta že drug v drugem: ti v njej s svojim stvarništvom, ona v tebi s svojo prvinskostjo. Začela se je reakcija neslutenega uničenja.

Miličar in Kalderman sta postala tenka.

— Toda preden se uničita, še prej — glejta posledico: atomsko bombo.

Onedva je pograbila prava bebavost.

— Ne verjameta? Pisatelj namreč ogovarja začudeni par: žensko in moškega.

— Smehljata se mi?

— Tole je, jima pokaže njunega otroka.

Miličar in Kalderman sta prešla z obrazom v idiotijo.

— O, naraste pisatelj kot z glasovirom, še se smehljata?

— Še!

— Potem ti, ki si stvarniški, nenadoma spoznaš, da je v vsem tem le neka resnica, a se je ne moreš polastiti, ker si iz duha cinizma in moralnosti.

— Ali veste, se je zasadil s kolcem pogleda v Kaldermana, da je dokazano, da midva — pravim morda, ta trenutek vdihujeva atome, ki so bili nekoč Beethovnova last?

Kalderman je prikimal, miličar pa ni vedel, ali naj tudi on, pa je odkimal.

— Ali verjamete, da se boste nekoč še srečali z njo? je odmisлил pisatelj na pokojno Atelškovo.

Kalderman je nehal vrteti zajčka s svojim svetlim obrazom. Zaril se je v senco, ki je stala nepremično zraven njega, in jo je bilo opaziti le, če je s kakšnim delom svojega telesa stopil vanjo.

Temen je, ga je gledal pisatelj.

— Ne bom se srečaval z nikomer več, je sunil od sebe.

— Ves, kar vas je, Kalderman, ste iz duha. Začetek je glas.

— Kakšen?

— Glas resnice.

— Katere?

— Boljše kot je ta, ki vas je zadela.

— Potem naj pride ta pravica nadme in ne ta, ki me je..., je poškilil na miličarja.

— Prišla bo.

— Kdaj? se mu je razlil pogled v sijočo gladino.

— Ves čas vam že pripovedujem, kdo ste, kaj ste, se je vdajal upanju pisatelj, vi pa se mi posmihate. Če ste vsaj malo dojeli svojo strukturo, vas mora pretresti geneza vsega tistega — oblika, katere del smo tudi mi.

— A bomba? je vprašal posmehljivo?

— Zakaj pa ne, tudi ta je resnica. Ko jo že imamo, jo spreminjamo toliko časa in s takšnimi metodami v človeka, da, ko se bo razpočila v svoji puščavi, ne bo ubila drugega razen sebe.

— Ker kaj si? Kaj? se je spraševal pisatelj patetično in napol v stiku z Bogom. Sam sebi namen? je nadaljeval v strasti srednjeveškega pridigarja. Ali pa le delec v namenu velikega Iks.

— Trenutki, ko spoznaš svojo strašno nesmiselnost in samoto, so še največja možna resnica, vse drugo so blazne domislice, ki vzdrže le toliko časa, kolikor so potrebovale za svoj nastanek.

— Ampak zdaj, je pisatelj spet prešel na moškega, zdaj se čudno spogleduješ s človekom, s katerim sta sprožila reakcijo.

— Ti kot ona sta zdaj zdolgočasena in zreta drug mimo drugega. Cilj, za katerega sta dozorevala, je dosežen. Zdaj sta spoznala, da ni, ni, ni zadostitve.

— Kaj je? vprašujeta in se kot vsi na tem svetu spomnimo učiteljic, ki so žlobudrale o vrlinah živih bitij, in ki jih vzgajamo, da jim bo laže ali teže v eksistenci?

— Teže!

— Te lažne pripovedi in zapovedi o dobroti človeštva so samo preobilica naše moči in domišljije. To so tolažba za tiste, ki se pripravljajo, da prestopijo v samoto velikega Iks.

— Ko pa se veliki dan začne, glej: ni prijateljstva ni tovarištva, ni ljubezni — ničesar če... Sam si.

Kaldermana je zazeblo na ves glas.

— Tvoje mile žene, je raztegnil zarjasto lepi glas pisatelj, ki te je tako nežno speljala v vzhodni greh, ne bo zraven, ko boš spoznaval, da

je bilo, kar je bilo, podobno delovanju atomskega reaktorja. In da si začetek vsega, kar je, res ti — v davni On.

— Veliki On.

— In vidiš, da vse, kar si počel, teče, kot teče v reaktorju. Za to ni potrebna nobena vzgoja. Je pa potreben včasih vinjak, da človek prenese to enolično matematično zakonitost.

Miličar je spet začel sumiti o obisku.

— Sicer pa, ga je mirno prešel pisatelj, duhovni nered ustvarjamo sami in s tem tudi nered v elementarni zakonitosti.

— Od mladega, glejte, so nam zabijali v rast resnice, v katere niso verjele niti učiteljice. Oglejmo si no! je zaklical v nekakšen svetli in zračni april. Vsaj ljubezen do bližnjega. To najbolj poudarjano čustvo socialnosti, ki je odlika, kot pišejo in govore, ali točneje: je meja med menoj in kočevskim volkom.

— Zboliš recimo, je fliknil z glasom. Takole na lepem te kap po levem delu telesa. Naj bo za začetek in za primer rahla kap. Prizadene ti govor. Ustnice občutiš, kot bi jih imel zašite. V levem kotcu pa se ti že siri slina. Roka ti je malce težka, ko da si jo imel že v grobu in si jo z dolgega časa šel izkopat; tam pa se je napila mokrote in je zdaj pač težka. Hodiš pa ko racman. To je rahla kap.

— In ti, ti jo tako nespretno tajiš, da jo naravnost razkazuješ. Ko pa te končno vsi spregledajo, kako se motaš skozi krizo, vse svoje težave pripišeš gripi.

— Pa ja, ti pritrjujejo, to bo minilo, to je gripa.

— Malce se posmeješ srečni potegavščini, v katero celo sam verjameš nekaj minut. Ko pa znova zapestuješ roko, ki je bila že štirinajst dni v grobu pri silah zemlje, ti je vse jasno. Jasno ti je, da te je oplazila kača smrti.

— O, in tudi oni vedo za resnico v tvojem levem delu telesa. Več ko ti vedo.

Kalderman je tlesknil z rokami ko otrok. Ves navdušen.

Tudi miličar je lezel s svojim temnim mravljinčcem pogleda po pisatelju.

— Ampak zdaj se delate: ti, da bi prekril stisko, ki jo imaš s svojo taco in bi bil še dalje takó nedotakljiv, kot si bil, ko si bil še cel človek (cel volk); oni, da se izognejo dolžnosti, za katero so tako lepo vzgajani: pomagati, kakor je zapisano.

— O, in kadar pade ta roka pomoči nad nas. Na bolne. Je to odvisnost. S tem pa začetek konca. Odvisnost od drugih je enaka lovskim zgodbam o ranjenih volkovih. In to je naša ljubezen do bližnjega.

Onadva — miličar in Kalderman — sta pojedla slino. Bila sta razočarana.

Pisatelj je zamevžal: — Ko to ljubezen okusimo v svoji nemoči, smo na istem kot zastreljeni kočevski volk.

— Noo, je povlekel spet oba kvišku z glasom, ki je bil nabit z vznemirjenjem, ali so pravila igre kršena ali ne? Igre, ki se imenuje človeško življenje: igre molekul, atomov, izsevanih delcev, iz katerih smo.

— Je skladnost človekovega načela narušena?

— Je!

— In kdo je to načelo? Veliki Iks ali človek, opit z vinjakom?

— Oba!

— Oba to načelo izražata, krši ga pa človek. In v tem je njegova moč in hkrati tudi nemoč. S tem ko podira ljubezen do bližnjika, ko jo ponižuje do najbolj ciničnih občutkov, se že začenja proces reakcije — akcije ali obnove stanja, ki je ta princip priznavalo po svoje, ki zagotavlja človeku sozven z vsem: to pa pomeni živeti in delovati dalje. Vsaka kršitev teh načel ima za posledico obnovo. To je opazljivo pri najbolj neznatnih bitjih. In prav to obnavljanje je vrhovni princip sleherne strukture, kadar jo narušimo. In to je tisti duh, ki ga imata človek ali kateri koli element tega sveta skupnega. To je harmoničnost. To je popolnost. To je svetloba. To je ljubezen.

— In do tega se moramo prebiti, dragi..., je malce obstal v zanosu in se premislil, da bi mu rekel: Kalderman.

— Kako?

Pisatelj je iztisnil iz sebe vrečo zraka in se sesedel: kot človek je kup dreka.

Kalderman pa je gledal zahtevno kot kupec, ki je že vplačal, pa ga goljufajo.

— Kaj zahteva pa vaša reakcija-akcija? ga je pobrisal pisatelj s cunjastim glasom.

— Moja? se je pokazal Kalderman. Zahteva smrt! je povedal poln zadovoljstva.

Pozor! ga je vrtal pisatelj. Človek je največji prevarant: umira in še igra manekena.

Zasmehljaj se je Kaldermanu in vidno odzibal z obrazom.

— Zdi se mi, da so vam dali še eno izbiro, se mu je približal pisatelj na centimeter razdalje.

— Ja, je sunkovito odvrnil Kalderman, ampak jaz nočem, nočem, je vzdihnil in potem šele mehko dodal: cr-kovati sto let po arestih.

— Trpeti, ga je popravil pisatelj.

— Ja, trpeti. Zakaj? je zabil klin svojega dvoma v pisatelja.

- Edino v tem je nekakšno zadoščenje za tisto, kar ste storili.
- Ne! je odsekal. Ne, ne.
- Kršili ste red, Kalderman! Naravni, da se razumeva.
- Ona bi tako ali tako umrla.
- Vi niste imeli ne dolžnosti ne pravice...

V pisatelju se je razgorel tenak bes. Zadiral se mu je v smer glave.
 — Trpel ne bom, pa konec! je rekel Kalderman in hotel vstati,
 a ga je miličar posadil nazaj.

— To je vaša stvar. S tem dokazujete, da ste slabič.

Kaldermana je zajel smeh. Rumeno zobovje je grozilo kot lunino žrelo.

— Še več: pokvarjenec.

Kalderman je dovolil, da se ga tepe.

— Samo skozi muko, ko bi šli, bi smeli živeti.

— Tudi tako lahko, brez skrbi, gospod.

Pisatelj ga je začel spregledovati.

— Vsak človek pridela svojo smrt, je rekel Kalderman vznemirjeno. Jaz sem si tako. Vi si boste drugačno. Načini bodo različni, cilj pa isti in en sam: da nas ne bo. Nепreklicno vas ne bo več, ko boste umrli. Kaj me briga moj razpad! Kaj me briga moj praelement, v katerem bom razpadel. Mene, če sploh kaj vleče, je moja zdajšnja oblika. Jaz sem ta oblika. Dobro, dam vam prav: jaz sem bomba. Kam se s svojim duhovnim delovanjem projiciram, me enako malo briga kot moje razkranjanje. Ker tisti je senca, tisti duhovni odtis. Lahko res straši po tej zemlji, ampak samo straši. Mene, bombe delujoče, pa ni več. Razgnalo me je in zdaj me zbirajo črvi.

— To je obup, Kalderman! To, kar govorite..., je odkimoval pisatelj. Cinizem.

— Boga ni, gospod. Pravice ni.

— Je.

— Ja, je, se je uprl kot kljubujoči otrok. Kje?

— Vi ga nočete. Zato ga ne vidite.

Kalderman je zapredel s prsti v nekakšno pajčevino pred seboj.

— Ko boste vi umirali, je pokazal nanj, boste kleli. Jaz ne kolnem. Ampak vi boste. Vaš oče je tudi.

Pisatelja je zlomilo. Jec mu je trkal po vratu.

— Vi dobro veste, da še ne boste, ga je pozorno gledal Kalderman, kako jeca. In vsi taki tiči potem prepevajo o večnem življenju, o vesti, o resnici, o Bogu. Ko pa pride tisti čas, ko začutite važne premike po drobovju, dragi gospod pisec, boste prekleto malo verjeli v vso polomijo tega sveta, ki se imenuje izkustvo ali zgodovina in tako dalje do vseh filozofij, ki so ključ za življenje, ne pa tudi za smrt.

— Ali ne vidite najbolj preprostega dokaza, od kod smo? je vprašal pisatelj?

— Ne.

— Vsak praelement je odtis kozmosa. Navaden vodikov atom je Zemlja s svojo Luno.

— Hvala za to pojasnilo. Nisem vedel. Ampak kljub temu bom umrl. Ali to pove tudi kaj vam?

— Ne, je rekel pisatelj.

Kalderman se je sploščil v bedasto zrenje.

Miličar je hotel zaploskati kakor učiteljica, češ, konec, konec veselja.

— Kalderman, ga je nagovoril pisatelj. Res je, da vas ne razumem. Prišel sem vas gledat in spreobračat. Tako se zdaj vidim in občutim.

Oni na oni strani mizice je počival.

— Prišel pa sem gledat še nekaj.

Kaj? je zinil njegov počivajoči pogled.

— Nekoč sem bil tudi jaz tukaj, kjer ste zdaj vi.

Miličar je zavpil: bandit. Potem pa si je popravil opasač, na katerem je visel kilski revolver.

— Za isto sem sedel: umor, je povedal utrujeno, zapletajoč se z jezikom.

S Kaldermanom sta se objela v sluhu, okusu in vohu.

— Med vsemi izmečki tega sveta sem sedel za isto mizo, jedel isti kruh, dihal isti zrak in pil isto vodo.

Zdaj, kaj, ste pa to, je odmisлил vanj s posmehom Kalderman. Častit, lep gospod, ki kraca knjige. Ki se kaže v dober zgled.

— Ampak jaz sem vedel, da ne bom visel za tisto, je rekel pisatelj.

— S čim ste se odkupili? je vprašal Kalderman.

— S trpljenjem, je odgovoril pisatelj. Izdihnjjen zrak mu je bil še neizrabljen, zato je vpadel s hitrim vdihom kot v vakuum.

— To ni nič, je pogledal nizdol Kalderman in si začel ogledovati svoje stegnjene noge. Tudi to je dekor, trpljenje, je govoril počasi in malomarno. Ljudje si vas tudi poslej ogledujejo kot odvrženo capo. Nekaj sicer res mrmrajo, da si zadosti pretrpel, ampak v sredino človeštva se ni mogoče več zriniti. Ostaneš zunaj pa konec.

— To ja, je priznal pisatelj. To ja, je odmisлил vase in tipal novo resnico tudi o sebi.

— Mislim, se je sprožil Kalderman, da je zadosti, če živiš enkrat. Dvakrat živeti je preveč. Vi to delate.

Pisatelj je trznil in se razrastel v sončni kolobar. Svoj obraz je začutil daleč nekje nad danskimi pašniki.

— To je dolgočasno, gospod, dvakrat živeti. Vse vam je znano, vi pa živite, zato da živite. Zato da ponavljate, kakšna svinjarija je vse skupaj, kako čudovito ste na vsakem koncu — pa naj gre za pisateljstvo ali spolnost, prijateljstvo ali lastne otroke — prevarani. Meni je ena prevara za vsak človečanski izum morale dovolj. Dvakrat, trikrat prežvekovati eno in isto je dolgčas in nemoralno. Vsak dan, gospod pisatelj, ki mi ga odmerijo bogve zakaj in bogve zaradi česa, me utruji bolj ko smrt.

— In veste vi, kaj to je?

— A smrt? Smrt je konec trajanja, je pojasnjeval v izrednem naporu pisatelj. Preneha delovati najbolj skrivnostna svetloba: misel. Morda bodo nekoč njen let izmerili. In njena hitrost nam bo dala v roke razodetje. Do takrat pa...

— Torej le sem... misel?

— Ste.

— Ampak to ni vera, je rekel Kalderman.

— Dobro, ni. Točno pa je, da je človek misel. Če te ni več zmožen proizvesti, ni več človek. Veliko duha ali misli mora biti za človeško obliko. Za pasjo malo manj, za mušjo še manj.

— A to je Bog, je dahnil Kalderman.

— To ni Bog

— Kaj pa je?

— Verjetno je to resnica, je gledal naravnost vanj pisatelj, kakor da mu bo šel odpirat obraz. To je samo del resnice, ki bo nekoč pomagal do cele resnice.

— Saj to je isto kot Bog.

— Ni, ni. Bog je Jezus Kristus.

— To je bilo davno, je rekel Kalderman. Saj nimam nič zoper njega. Živel je, pravijo in se dal umoriti. Ni neumno. Zgrabil jih je s svojo krvjo, ko jih ni mogel s čudeži in besedo. Zdaj je, pravijo, njegova beseda svetišče. Moč. Ta je znal izmeriti tisto hitrost, o kateri ste mi malo prej govorili. Bil je resnično najbolj pameten mož tega kupa dreka ali človeštva. Njemu se je najbrž res razodela vsa resnica. V to pa verjamem. No, vi ga zato imenujete Bog, jaz še ne.

— To je bil Njegov sin.

— Sin, utelešen večne misli? je vprašal Kalderman. In s tem glasom se je dotaknil nečesa ves čas navzočega. Kakor rob belega pivnika je vsesal svetli madež maščobe. Zalila ga je do zadnjega.

Glasova sta obmolnila. Pogledi vseh treh so vzleteli. Zaplesali so pod stropom v mušjih sunkih.

Miličar je zakašljal.

— Saj imava še čas? je vprašal pisatelj.

— Ja, o ja, kolikor hočete, se je naštulil miličar.

Kalderman je gledal, gledal. Vdiralo se mu je v nekaj mehkega...

— Ali boste prosili za pomilostitev? je vprašal pisatelj.

Kalderman ga ni slišal. Njegov jajčasti pogled bi se mu moral že izkotaliti na mizo in z nje v miličarjevo prgišče in prste.

— Odkimal je.

Pisatelja je sunilo. Miličar se je nakremžil. In ko sta se s pisateljem spogledala, je miličar odmisлил: no, a zdaj vidiš. In pisatelj mu je pri-trjeval, sebi, vsem. Kimal.

Kalderman je še zmerom ponavljal svoj ne, ne. Zibal je obraz kot prezreli plod. Smeh, svetel kakor mesec, mu je jasnili temo na obrazu.

— In koga ste vi ubili, je zatipal ves slep k pisatelju.

Ta se je vznemiril.

— Člo-veka, je povedal v izdihu.

— Človeka, človeka, je ponovil dvakrat Kalderman. In mislite zdaj, da je vse dobro... Zakaj ravno človeka ubijemo? Ali ni to neko čudno maščevanje nad nami? Ker se...

— Veste, se je zableščal v naporu, pravijo, da je svet samo naš. Človekov. Pa ni. Ni. Jaz zdaj čutim, da smo si ga prigrabili ubijalsko. Ko sem jaz..., je odnehal in se iztekel v molčanje, vmes pa ogledujoč mumijsko trdega miličarja, ki je stegoval noge in se pasel po svojih kolenih.

— Ko sem jaz, je začel valiti zvoke besed, ko sem jaz ubijal, vam rečem, da sem čutil vsa tisočletja našega nastajanja. Davili smo, da vam povem.

Verjetno, je odmisлил pisatelj.

— Od trav, je spet privzdignil glas v razdraženo lego, do kaj vem kaj, smo morili. Vse tisto, gospod, ima najbrž ravno tako Jezusa Kristusa, kot ga imamo mi. Vse, kar znamo, gospod, smo ukradli. Z eno besedo: vse. In to ropanje še traja.

To res traja, je ponovil pisatelj.

— Ali ste srečali kdaj travno bilko, ki bi vas hotela ubiti? Ali isto ob branju kakega zemljepisnega učbenika? Ali ribo ali kravo, ki bi hoteli kaj iz življenja človeka? Niste, vidite! Kaj pa jaz, vi? Ali hočeva travo? Ali hočeva kaj iz ribe, krave?

Vsak dan hočeva, je odmisлил pisatelj.

— Človek, da boste vedeli, je najbolj nemoralen virus, ki je okužil najprej sebe in zdaj še ostalo življenje okoli sebe. Okužuje ga s svojim egoizmom. In jaz sem ga sit tega svojega človeka. Sit!

Kalderman je govoril tiho, ampak slišalo se ga je, ko da vpije in razbija.

Pisatelju in miličarju je naraščal pulz.

— Ta človek, je vpil Kalderman, je morilec, nemoralnež skozinskoz. Ta človek je izkoristil vse, kar mu je padlo v kremplje, samo zase. Ničesar ni znal vrniti, kar je bil ukradel. V nobeni obliki. Pač pa se sklicuje na neko posebno poslanstvo, ki mu ga je naložil Jezus Kristus. Bog!

— Človek, je pristavil grenko, naj bi dobil še nesmrtnost za vso to nemoralnost.

— Ci-ni-zem, je razlogoval suho.

— Človek, gospod, je pojenjaval, je zgubljen kot tak. Zgubljen, zgubljen, zgubljen, je slabotno ponavljal in lovil misel v glas novih besedi.

— Oo, oo, je zabegal. Zabegal k začetku svojega obupnega boja za obstanek. Zagledal je bil spet svoje dolgo nočno sprenevedanje in spovedovanje. Prisiljeno se mu je podsmehnil. Kot bi zarinil nedolžno nož.

Znorel sem, je zamolčal. Zagledal je beg misli. Trume misli.

Umrli bom, je začutil jasno.

— Jaz sem jo ubil, je povedal pretreseno, temno.

— Ne, ne, je začel odkimovati. Ne gospod, čutim, zdaj sem začutil, da sem jo ubil zato, ker ste vi, vi vsi to hoteli. Vi ste zasnovali umor.

— Kaj? se je oglasil miličar. Ti, če ne nehaš s tem svojim gobezdanjem — te že en lep čas poslušam, bova šla. In je povrtal z očmi oblasti.

— Bodi no človek! je še rekel in umaknil silo nekam za hrbet, s pogledom pa je kanil akvarelno črno.

Človek! je ponovil Kalderman v sebi. Človek.

Tedaj pa je pisatelj opazil, da Kalderman stoji zunaj sebe; in da je bila tista senca, ki jo je bil prej samo zaznaval, pravzaprav on. On, stoječ zunaj sebe. Zdaj, ob miličarjevem pozivu, pa ga je videl, kako stopa v svoje telo.

Bodi no človek! ga je gledal pisatelj, kako spet to je.

Miličar je vstal.

Za njim Kalderman.

Pisatelj.

Smeš žalosti jima je stresel usta.

— Bog je, je poskušal pisatelj zadržati njegov korak. Mora biti. Zazdelo se mu je, da je Kalderman pokimal.

Miličar ga je že gnal kakor črnega bika. Njegovi koraki pa so zveneli v ritmu Zajčevih pesmi.

Ko je ritem izzvenel, se je spet začel ritem poštenega človeštva. Ali plodnost zla.

Ko se je bil miličar vrnil, je povedal pisatelju, da Kalderman bruha.

Pisatelj je odrevenel.

— Je rekel, se je zagledal miličar vanj, da bi ga kap, če bi vas poslušal še pol ure.

Kap je rekel, ko da misli tisto od strehe.

— Bruha? Zakaj?

— Preveč ste mu jih nadrobili.

Hodila sta k izhodu.

— Pogovarjala sva se, se je poglobljaj pisatelj v neko razdaljo med njima, ki je bila in ni bila.

— Kaj moremo, je odgovoril miličar.

Pisatelj je sledil molku, ki ga je glušil z vseh strani. Molku morja. Pravode.

Zunaj se je zlilo nanj sonce in ga v hipu razbelilo v ponev za omlete. Zagledal se je v ljudi. V človeka. Ta pa je hodil svojemu cilju naproti. Ves zagledan v svojo laž. Ki mu je nikoli ni podelil Bog.

Zagledal se je v otroke, ki so se igrali.

Za vas umira Jezus Kristus, je odmisлил vanje.

Veeemooo, so zapeli.

Nekaj morate storiti zanj! jim je vrgel.

Niiič, so spet odpeli.

Zakaj nič?

Nekdo mora jemati grehe nase, so povedali naučeno.

Res je, se je stresel pisatelj. To je resnica, moja, Kaldermanova, vaša ...

Stekel je na rob regulacijskega zidu in bruhal v Dravo praznino iz želodca. Krči so se izrivali na dan v nerazumljivi govoricci. Začel jim je kljub strahotnim bolečinam prisluškovati. Slišal je neki klic človeku in ni mogel natančno doumeti: ali naj človeka vzame hudič, ali da ga že jemlje ali da človek že hudič je.

Krči so ponehali. Le sempatja se je kaj prevrnilo v želodčnih teminah. Potem pa mu je reka speljala pogled. Njene sive gmote so hitele s hitrostjo megle. To ga je pomirilo. Da teče, da hiti nečemu naproti. Pa tudi sonce se je spet spravilo nadenj s svojim vročim glavnikom. Zatilje se mu je zmeščalo kot kos železa. Začel se je trgati z mislimi in občutki z roba zidu in od umazane, zascane reke. Vzpel se je na cesto in odšel na postajo. Toda šele ko je bil že ves na avtobusni postaji, se je premaknilo njegovo bedasto telo in stopilo za njim, za mislimi in občutki — za vsebino njihove telesne vreče, ki so jo nosile tace. Vlekel se je tako neorganizirano, da je bil res videti ko natreskan. Ljudski pogledi so ga že suvali kot psa.

Zbasal se je v avtobus, ki je smrdel po kozlanju, segretem usnju in kolonjskih vodah, s katerimi so ženske, ki so že posedle svoje prostore, nadišavile svoje telesne izločke.

Tako je prav, je bil skoraj rekel in se vrgel kot čok v svoj sedež.

Duhovi raznih rožic so nežno plavali po prostoru, ki je postajal krušna peč. Vijoličasti odtenki cigaretnega dima so se razgrinjali v

pajčolanasto nihanje svile. Iz zvočnikov nad njim pa so vrele najbolj trapaste polke slovenskega naroda o mamici in kar naprej o mamici.

Pisatelj se je zaril v svoj hlad in buljil ven, kjer se je nekaj premikalo, govorilo, se veselilo in tako naprej do joka. Začutil je, da je za zmeraj izpadel iz tega živahnega človeškega akvarija, kjer so polke o mamici, kolonjska voda in umori ista kvaliteta. Tam — je gledal skozi šipo — je nekoč bil.

Nekoč? je vprašujoče prisluhnil.

In že je z nekega piedestala zrl nizdol in vse mu je postajalo razumljivo.

Začel se je primikati k nekim doživetjem.

Zagledal je starko, zadeto od kapi. Z zadnjimi zdihljaji lovi življenje, ki je zrak, ki je voda, ki je kruh, glas, beseda, ki je, hudič vedi, kaj vse.

Hrope. Grize ustnice. Dva zoba ji iščeta ta prekleti svet, da bi ga pregriznila. To vrvico.

Dr. Koljc ravnodušno gleda staro.

Pisatelj ga pokliče s pogledom, v katerem je želja, da bi rad dal del življenja iz svojega kolena, če ustavi to... vrv v starkinem nosu.

Ni kaj! odgovori dr. Koljc. In niti ne trene. Gleda v staro, ki hrope zmeraj huje, globlje. Kakor kompresor. Zraven pa se trese kakor razrukana betonska plošča.

Ja ni kaj! spet odgovori dr. Koljc pisatelju, ki fehta injekcijo. Umira, ne. Koliko sem jih že videl! Ojej!

Nazadnje stara razbije s kompresorjem betonski zid.

Pisatelj se umiri.

Konec! reče dr. Koljc in ves vesel zvije esmahovko.

Staša izrine še nekaj kratkih hropcev in začne tako temeljito spat kakor kamen.

No, pa je.

—

Čez nekaj tednov pa je videl jemati konec svinjo. Težko, mater jil! Hropla je kot stara v Razbrdu.

Ni kaj, je rekel veterinar, ko ga je pisatelj prosil za injekcijo.

Konec!

Svinja je odpirala zasinel gobec in spuščala luščine hropcev.

Tako, je gledal pisatelj dve smrti: človekovo in svinjino.

Avtobus je medtem že drsal po asfaltu.

V čem je človekova nadnaravnost? je izzival.

Kje je človek nadržasel staro svinjo?

Oba sta umrla na las podobno.

Človek! je iskal besedo v pokrajini, hišah, ljudeh, ki so drveli mimo.

S a - m o - z v a - n e c ! je odmisлил in za dolgo, dolgo obmolknil.
Zvrstila so se drevesa enega celega stoletja. Več deset vasi. Nekaj rek.

Potem pa ga je zajel nemir in ga začel mučiti z nekim tujim telesom in duhom.

Vstal je in odšel na zadnje sedeže.

Nemir se je nadaljeval.

Vedel je, da mora nekam vstopiti, da mora svojemu telesu izbrati nov položaj oziroma svoji roki, nogi. Sililo ga je tudi govoriti.

Naglas govoriti? se je vprašal.

Ja, je začutil.

In kaj še naglas? je vpraševal.

Vpiti! je slišal.

In je še spraševal in se presedal in buljil ven in nase.

Kalderman! se je izrilo iz vsega tega čudnega premetavanja.

Zdaj je v hipu našel stik z mirom. Misli pa so iskale smer.

Zajela ga je kasnost svetlobe, ki je spregovorila z njegovim glasom.

— Glej! mu je bilo ukazano.

Izlil je pogled iz očnic.

— Glej noter! je zaslišal svoj glas.

Zaprl je oči in se naslonil na prednji sedež.

Tema se je razlila v kri, kri v svetlobo. In v svetlobo sta vstopila človeka, prihajajoč vse bliže.

Prikazovati so se začeli obrisi neke stavbe.

Jetnišnica! jo je prepoznal in se zagledal v okna z oksidiranimi železnimi križi.

Kaj bo zdaj to?

Okna so bila pusta, prazna. Kakor okna stare, opuščene tovarne z deset let starim prahom na njih.

Teleobjektiv je drsel niže. K tlom. Zajel je stezo. Noge. Dva para. Čevlji prvega so bili jetniški.

K a l d e r m a n ! se je izoblikovala intuicija.

Nenadoma je zagledal oba. Drugi, drugi. je tipal, je, ni, je...

Teleobjektiv ju je začel loviti iz ptičje perspektive. Tudi slušno. Glasovi so bili še nerazumljivi in hitri. Otroško žujnjavi.

— A tukaj je? je vprašal Kalderman z nahodnim glasom. Trdim, da bi ga lahko žrl kot smrkelj.

— Ali pa, se je zavrtil nizki miličar in iskal bolj senčni kot. Usmeril je kratko ročico proti grmu ob zidu, kjer je ždela kostanjeva senca.

Kalderman je po starčevsko zadržal k nji.

Teleobjektiv je spet zapipal po jetnišničnem zidu, kjer je lezla večerno rdeča.

— V imenu zakona, je zajokal miličar in kukal na papir.

— Ne serji ga, no, je spet nahodno spregovoril Kalderman. Saj vem na pamet, kar mi moraš povedati.

Miličar je zazijal in s tako odprto gofljo jedel Kaldermanov glas.

— Jaz, čakaj, ja, ti moram to povedati...

— Ne! se je stresel Kalderman v navalu mraza.

— Pa zakaj ne? je zijal miličar.

— Ti moraš narediti, vse povedali so pa že drugi.

— Pa prav, je zmečkal miličar list in si ga zatlačil v naprsni žep. Ala, je potresel z glasom »potlej pa kaku želiš«?

— Strel v glavo, je rekel zledenelo Kalderman.

— Al tu ni nejč, u glava!

— Kako pa, je krotil ustnice.

Miličar se je prijel za levo stran zajetnega života: — Srce, je rekel z mastnim, poželjivim glasom, ko da ga bo potlej jedel v omaki. Sem se spleča, je prec »kančano«.

Potem se je prijel za bikov tilnik: — Tud brž »kančano«.

Nad njim so zadrhteli listi. Zid jetnišnice je zamiral v večeru.

Miličar je molčal in bolščal mimo Kaldermana, ki se je odločal. In začelo se je stoletje dolgega časa. Tja v osemdeseto sta stopila, ko je miličnik spet vprašal: — S se že pagavoru sa saba?

Kalderman je pokimal.

Miličar je segel po devetmilimetrskem coltu.

Oni se je začel obračati proti zidu.

Pa vsi »taku« je pogledal nanj in naprožil revolver.

Trese se, ga je gledal, medtem ko se mu je z dvema korakoma približal na razdaljo enega metra.

Roka je rahlo ponesla colt v višino tilnika. Cev s svojim črnim žrelom, smrdečim po grafitu in smodnikovi sladkobi, je že iskala mesto na Kaldermanovem vratu.

Z d a j ! je ukazal nagon v policaju. V tiho poigravanje svetlobnih senc ter šum listov se je zanesel v zaglušen pok. Tak, kot bi ga sprožil mulc s planko ob cesto.

Kalderman je jecnil in se od nevidnega udarca nekako sesedel in hkrati podelal.

Vdor vanj je bil silovito vroč. A brez bolečine. Samo na milijone občutkov, da leti v hlad. In tedaj je še imel moč, da je zaklical v sebi: — O, še enkrat smrt!

Odgovorilo mu je: — Samo eno življenje, samo ena smrt.

In Kalderman se je pospremil z nerazumljivim nasmehom v temo niča, kjer je začetek vsega.

Začela se je tišina, kakršne še ni slišal človek.

Miličar je povetil revolver in se ozrl na padlega, ubitega Kaldermana. Iz levega kota ust se mu je vdrla nitka krvi.

Smehljaje se ga je gledal. Potem pa je rekel: — Kakor zajec, in stopil stran.

Dva jetnika sta že prinašala črno krsto.

—

Pisatelj je dvignil zmečkani obraz.

Spal si, si ga je ogledal neki potnik.

Pogledal je ven, v dirjajočo, polkasto pokrajino. Zibala se je in hopsala kot kaka hotelska kuharica.

Prebedasto! je odmisлил pisatelj in zbral slin, ki so se razkrajale. Izpljunil jih je v robec in začel počivati. Šele čez dolgo, dolgo se je spet zaznal.

Takrat je molil.